

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра історії та суспільних дисциплін

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
СТАНОВИЩЕ УГОРСЬКОЇ МЕНШИНИ В КАРПАТСЬКОМУ БАСЕЙНІ
ПІСЛЯ ЗМІНИ РЕЖИМУ (1989-2019)

ДОМОКОШ ОЛЕКСАНДРА ЛЮДВИКІВНА

Студентка 4-го курсу

Освітня програма: Середня освіта (Історія)

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № _____ / 202_

Науковий керівник:

ДОРЧІ КАРОЛІНА ДЮЛІВНА
старший викладач

Завідувач кафедрою _____: **ЧОТАРІ Ю. Ю.**

канд. іст. наук, в. о. доцента

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 202_

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра історії та суспільних дисциплін

**СТАНОВИЩЕ УГОРСЬКОЇ МЕНШИНИ В КАРПАТСЬКОМУ БАСЕЙНІ
ПІСЛЯ ЗМІНИ РЕЖИМУ (1989-2019)**

Кваліфікаційна робота

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка 4-го курсу

ДОМОКОШ ОЛЕКСАНДРА ЛЮДВИКІВНА

Освітня програма: Середня освіта (Історія)

Науковий керівник: **ДОРЧІ КАРОЛІНА ДЮЛІВНА**

старший викладач

Рецензент: **КЕЙС БОРНОБАШ ГЕЙЗОВИЧ**

доцент

Берегове
2022

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Történelem és Társadalomtudományi Tanszék

MAGYAR KISEBBSÉGI KÖZÖSSÉGEK HELYZETE A KÁRPÁT- MEDENCÉBEN A RENDSZERVÁLTÁS ÓTA (1989-2019)

Szakedolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: **Domokos Alexandra**

4. évfolyamos hallgató

Képzési program: Középiskolai oktatás (Történelem)

Témavezető: **Darcsi Karolina**

főiskolai tanár

Recenzens: **Kész Barnabás**

docens

ЗМІСТ

ВСТУП	5
I. РОЗДІЛ. КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ОГЛЯД	7
1.1. Поняття меншин	7
1.2. Визначення поняття нації	8
1.3. Визначення прав меншин	9
1.4. Поняття автономії	11
II. РОЗДІЛ. ЗАГАЛЬНА ПРЕЗЕНТАЦІЯ УГОРСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН КАРПАТСЬКОГО БАСЕЙНУ	13
2.1. Утворення угорських національних меншин у Карпатському басейні	13
2.2. Число угорських національних меншин у Карпатському басейні	14
2.3. Національна політика Угорщини після зміни режиму	17
III. РОЗДІЛ. СИТУАЦІЯ УГОРСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН В КАРПАТСЬКОМУ БАСЕЙНІ ПІСЛЯ ЗМІНИ РЕЖИМУ	19
3.1. Становище угорської меншини на Закарпатті після зміни влади	19
3.1.1. Законодавство, що стосується національних меншин в Україні	19
3.1.2. Загальна характеристика становища угорців на Закарпатті в період незалежної України	22
3.2. Становище угорської меншини в Трансільванії після зміни режиму	26
3.2.1. Основні організації, які виступали за інтереси угорської національної меншини в Румунії після зміни режиму	28
3.2.2. Прагнення угорців до автономії в Румунії після зміни режиму	28
3.3. Становище угорської меншини Словаччині після зміни режиму	30
3.3.1. Основні організації, які виступали за інтереси угорської національної меншини в Словаччині після зміни режиму	31
3.4. Становище угорської меншини у Воєводині після 1991 року	34
ВИСНОВКИ	38
РЕЗЮМЕ	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	42

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	5
I. FEJEZET. FOGALMI ÁTTEKINTÉS	7
1.1. A kisebbség fogalma	7
1.2. A nemzet fogalmának meghatározása	8
1.3. A kisebbségi jogok meghatározása	9
1.4. Az autonómia fogalma	11
II. FEJEZET. A KÁRPÁT-MEDENCE MAGYAR KISEBBSÉGEINEK ÁLTALÁNOS BEMUTATÁSA	13
2.1. Magyar kisebbségek létrejötte a Kárpát-medencében	13
2.2. A Kárpát-medence magyar kisebbségeinek lélekszáma	14
2.3. Magyarország nemzetpolitikája a rendszerváltás óta	17
III. FEJEZET. MAGYAR NEMZETI KISEBBSÉGEK HELYZETE A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN A RENDSZERVÁLTÁS ÓTA	19
3.1. A kárpátaljai magyar kisebbség helyzete a rendszerváltás óta	19
3.1.1. Az ukrajnai kisebbségeket érintő jogszabályok	19
3.1.2. A kárpátaljai magyarság helyzetének általános ismertetése a független Ukrajna időszakában	22
3.2. Az erdélyi magyar kisebbség helyzete a rendszerváltás óta	26
3.2.1. A romániai magyar érdekképviselő főbb szervezetei a rendszerváltás után	28
3.2.2. Magyar autonómiatörekvések Romániában a rendszerváltás után	28
3.3. A felvidéki magyar kisebbség helyzete a rendszerváltás óta	30
3.3.1. A szlovákiai magyar érdekképviselő főbb szervezetei a rendszerváltás után	31
3.4. A vajdasági magyar kisebbség helyzete 1991 után	34
ÖSSZEFOGLALÓ	38
UKRÁN NYELVŰ ÖSSZEFOGLALÓ (PE3IOME)	40
FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS IRODALOM JEGYZÉKE	42

BEVEZETÉS

A magyar nemzet 2020-ban emlékezett meg a trianoni béke 100. évfordulójáról. Ez az esemény a Kárpát-medencében élő magyar közösségek számára az összetartozás fontosságát jelképezte. Ebből kifolyólag a témaválasztásom oka az volt, hogy kárpátaljai magyarként kellően megismerjem, és ezáltal bemutassam a Kárpát-medencében élő magyar kisebbségek helyzetét és kihívásait az elmúlt harminc évben.

A kutatás objektuma a bipoláris világ megszűnésének hatása Kelet-Közép-Európa államaira nézve. Az 1980-as évek második felére a Szovjetunió meggyengült és már nem tudta fenntartani a második világháború óta fennálló befolyását a térség államaiban. Kelet-Közép-Európa államaiban 1988-1989-től a megerősödött ellenzéki erők egyre nagyobb követelésekkel léptek fel a szocialista vezetőkkel szemben, amelynek következtében a térség országaiban végbement egy demokratikus átalakulás. Csehszlovákiában és Romániában 1989 végén zajlott le a rendszerváltás, Ukrajna 1991-ben nyilvánította ki a függetlenségét a Szovjetuniótól, míg Jugoszláviában az 1991-es év egy több évig elhúzódó háborúskodás kezdetét jelentette. A kutatás tárgya a Kárpát-medencében élő magyar kisebbségek helyzete a rendszerváltásokat követő időszakban.

Munkám célja, általánosságban bemutatni a Kárpát-medencében élő magyar kisebbségek helyzetét és legfőbb problémáikat a rendszerváltások óta. Továbbá ismertetni azokat a magyar érdekképviselői szervezeteket, amelyek meghatározták a magyar kisebbségi politikai életet az elmúlt harminc évben.

A kutatás folyamatában a következő feladatokat oldottuk meg: először összegyűjtöttem a témában meglévő szakirodalmat, illetve áttanulmányoztam azokat a kisebbségi törvényeket, amelyek közvetlenül kihatással vannak a magyar kisebbségek helyzetére. Másodszor a már meglévő forrásokat összehasonlítottam és kiszűrtem belőlük a tényadatokat, majd ezt követően folyószöveget alkottam a feltárt információk alapján a kellő következtetések levonásával.

A kutatás elsődleges forrásai Ukrajna Alkotmánya, törvényei és rendelkezései voltak, illetve néhány román, szlovák és szerb törvény magyar fordításai is felhasználásra kerültek a munka elvégzése során. Ukrajna törvényeit Ukrajna Legfelsőbb Tanácsának hivatalos internetes adatbázisáról töltöttem le, amely a következő linken érhető el: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>. Másodlagos forrásként felhasználtuk a teljesség igénye nélkül a következő szerzők munkáit: Győri Szabó Róbert, Dr. Tóth Mihály, Bayerné Sipos Mónika, Csernicskó István, Fedinec Csilla, Darcsi Karolina, Bárdi Nándor, Hamberger Judit, Bozóki Antal, Ördögh Tibor. Néhány szakirodalmat a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Apáczai Csere János Könyvtárból kölcsönöztem ki, illetve több munkát különböző internetes adatbázisokból és oldalakról töltöttem le. Továbbá tercier

forrásként alkalmazásra kerültek a következő időszak kiadványok különböző évfolyamainak tanulmányai: Külügyi Szemle, Kisebbségkutatás, Erdélyi Társadalom, Régió, Kisebbségi Szemle, Világtörténet, Kisebbségvédelem. A felsorolt források azonban csak töredékei a felhasznált irodalomnak, a további szakirodalmak számszerű felsorolása a Felhasznált források és irodalom jegyzékében található meg.

A dolgozat valós tudományos innovációja abban rejlik, hogy összegző képet ad a Kárpát-medencében élő magyar kisebbség helyzetéről és az adott kisebbségek legfőbb problémáiról a közelmúlt időszakában. A kutatás módszerét a témavezetőm, Darcsi Karolina ajánlása szerint alkalmaztam, vagyis szintézist és historiográfiai feltárást végeztem, ezáltal a munkám típusa szintézis jellegű lett.

A dolgozat szerkezetileg a következő elemekből áll: bevezetés, három fejezetből, összefoglalóból, illetve egy táblázatot és egy térképet tartalmaz. A felhasznált irodalomlista 73 címegegyeséget tartalmaz.

I. FEJEZET. FOGALMI ÁTTEKINTÉS

1.1. A kisebbség fogalma

A munka témájának az alanyai elsősorban a kisebbségek, ennek köszönhetően fontos tisztázni, hogy mit értünk pontosan a kisebbség fogalma alatt. De ha a szakirodalmakat vagy különböző szervezetek nyilatkozatait vizsgáljuk meg, akkor nem találhatunk egy egységesen elfogadott magyarázatot a kutatandó fogalomra. Az 1945-ben létrehozott Egyesült Nemzetek Szervezete (továbbiakban: ENSZ) is azon szervezetek közé tartozik, amelyek aktívan részt vesznek a kisebbségekkel kapcsolatos kérdések megvitatásában. De még közvetlenül a szervezet megalakulása után nem foglalkoztak lényegesen a kisebbségek helyzetével, ennek következtében az ENSZ Alapítóokmányában nem található a kisebbség fogalmára konkrét definíció. Az első hivatalos okmányt, amelyben az ENSZ először említi a *nemzeti kisebbség* kifejezést, *Nyilatkozat a nemzeti vagy etnikai, vallási és nyelvi kisebbségekhez tartozó személyek jogairól* (a továbbiakban: *Kisebbségi nyilatkozat*) címmel adták ki 1992-ben.¹ De az ENSZ sem a Kisebbségi nyilatkozatban, sem az elkövetkezendő évek próbálkozásai során nem tudott megalkotni egy általánosan elfogadott definíciót.

Hasonlóan az ENSZ-hez, az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet (EBEÉ)² is törekedett a fogalom megalkotására. Bár az EBEÉ által 1975-ben elfogadott helsinki záróokmányban megemlégték ugyan a kisebbségeket, de nem egyeztek meg egy általános fogalom létrehozásában. Ugyancsak a következő évtizedekben is történtek próbálkozások a definíció létrehozására, de sem az 1989-es bécsi találkozó, sem az 1990-es évek elején megrendezett párizsi, koppenhágai, illetve moszkvai találkozók sem hoztak jelentősebb eredményeket.³

Viszont az említett szervezetek mellett is többen próbálkoztak a kisebbség fogalmának definiálásával, ennek következtében számos fogalom kellően leírja azokat az ismérveket, amelyek alapján egy csoportot be lehet sorolni a kisebbségek közé. Az egyik legelterjedtebb meghatározás, amelyet a világ többsége elfogad, az Francesco Capotorti olasz nemzetiségű jogász kisebbség definíciója.

Francesco Capotorti 1977-es meghatározása szerint, a kisebbség olyan csoport, amely:

- *„számát tekintve kisebb, mint az állam lakosságának többi része,*
- *nincs domináns helyzetben,*

---

¹ NICOLA GIRASOLI: *A nemzeti kisebbségek fogalmáról*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1995. 47. o. (Továbbiakban: GIRASOLI 1995.)

² Az EBEÉ 1995. január 1-től Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) néven működik.

³ ARIE BLOED: *Az EBESZ és a nemzeti kisebbségek*. In *Kisebbségvédelem és a nemzetközi szervezetek*. Szerk.: Bárdi Nándor. Teleki László Alapítvány, Budapest, 2002. pp. 130-139. 132. o.

- *tagjai etnikai, vallási vagy nyelvi sajátosságokkal rendelkeznek, ami különbözik a lakosság többi részének jellemzőitől,*
- *a tagok a sajátosságaikat, kultúrájukat, hagyományaikat, nyelvüket, vallásukat meg is akarják őrizni, ez jelenti a közösséget összekötő szolidaritás érzését, az önálló közösségi tudatot”.*⁴

F. Capotorti meghatározásában egyaránt megtalálhatóak objektív, illetve szubjektív elemek is. Az objektív elemek lehetnek: az állam lakosságához viszonyított kisebb számú népesség, a különböző nyelv, vallás, kultúra; míg a szubjektív elemek szerint: a csoport megakarja őrizni saját kultúráját, hagyományát, illetve az önálló közösségi tudatát.⁵

A kisebbségeket jellemzőik szerint több csoportra lehet osztani. F. Ermacora, az Antidiszkriminációs és Kisebbségvédelmi Albizottság szakértője, a kisebbségeket sajátosságaik szerint öt nagyobb csoportra bontotta szét:

- *Vallási* – az államvalláshoz képest eltérő vallási nézeteket vallanak.
- *Faji* – saját történelemmel, nyelvvel, kultúrával rendelkeznek, eltérőek a lakosság többi részétől a külső jegyeik alapján, illetve a tagok elismerik a csoporthoz való tartozásukat.
- *Nyelvi* – az államnyelvhez képest eltérő nyelvet használnak, céljuk a saját nyelvük megőrzése.
- *Etnikai* – saját nyelvvel, kultúrával és történelemmel rendelkeznek, a személyek tudatosan a csoport részei, illetve a tagok megszeretnék őrizni a sajátosságaikat.
- *Nemzeti* – az etnikai kisebbség jellemzőivel rendelkeznek, viszont a csoport részt akar venni a politikai életben is.⁶

1.2. A nemzet fogalmának meghatározása

A nemzet fogalma, a kisebbség fogalmához hasonlóan, mind a mai napig vita tárgyát képezi. Több próbálkozás is született a nemzet sokrétű ismérveinek egy fogalomba való sűrítésére, de még olyan fogalom meghatározást nem alkottak meg, amelyet nemzetközileg mindenki elfogadott volna. A legátfogóbb meghatározások közül kiemelendő Anthony D. Smith brit szociológus nemzet fogalma:

*„A nemzet olyan megnevezett emberi populációként határozható meg, amely egy történeti területen, a közös mítoszokon és történelmi emlékeken osztozik, és amelyet ugyanaz a tömeg- és nyilvános kultúra, ugyanazok a gazdasági és jogi biztosítékok valamint a tagjai mindegyikét érintő egyazon kötelességek fogják össze.”*⁷

⁴ GYÖRI SZABÓ RÓBERT: *Kisebbség, autonómia, regionalizmus*. Osiris Kiadó, Budapest, 2006. 47-48. o. (Továbbiakban: GYÖRI SZABÓ 2006.)

⁵ GIRASOLI 1995. 105-107. o.

⁶ DR. TÓTH MIHÁLY: *Nemzeti kisebbségek nemzetközi és ukrán jogvédelme*. Intermix Kiadó, Ungvár, 2004. 9. o.

⁷ GYÁNI GÁBOR: *Nép, nemzet, zsidó*. Kalligram, Pozsony, 2013. 75. o.

A következő ismérveket tekintjük egy nemzet alkotóelemeinek: „közös származás, nyelv, vallás, kultúra, történelmi emlékezet és mítoszrendszer, terület, gazdaság, állam- és jogrendszer”.⁸ Anthony D. Smith nemzet felfogása is rendelkezik többek között olyan ismérvekkel, amelyek általánosan jellemzőek egy adott nemzetre. Mivel a dolgozat Kárpát-medence magyar kisebbségeit vizsgálja, így legegyszerűbben a magyar nemzet példáján bemutatandó a nemzet ismérveinek gyakorlati használata. Bár a magyar nép származása a mai napig vitatott téma, de a kutatók többsége mégis egyetért abban, hogy a magyarok keletről érkezve hosszú vándorlás után telepedtek le végül a Kárpát-medencében. Továbbá a magyar nemzet rendelkezik önálló nyelvvel, kultúrával, saját történelemmel és mítoszrendszerrel, amelyeket mind a mai napig sikerült megőrizni. A magyar nép már hosszú évszázadok óta rendelkezik saját államisággal és jogrendszerrel. Bár Magyarország területi kiterjedése a történelem folyamán nagyban változott, de a 21. században is Közép-Európa önálló államai közé sorolható. Összességében a magyar népet is joggal sorolhatjuk be a világ nemzetei közé, mivel megfelelnek a nemzethez való tartozás kritériumainak.

A nemzeteket általában két nagyobb típus szerint lehet csoportosítani: *politikai-* és *kultúrnemzet*. A politikai nemzetfelfogás értelmében egy adott állam területén élők mind egy nemzethez tartoznak. Ennek következménye pedig az, hogy az állam nem ismeri el, hogy területén jelen vannak más nemzeti kisebbségek is, illetve az államhatárokon kívül élő saját nemzetének tagjait sem tekintik a nemzet részének. Ezzel szemben a kulturális nemzetfelfogás nem korlátozza a nemzetet az állam határain belülre, így az állam elismeri a más országban élő saját nemzeti kisebbségeit, amennyiben azok nemzeti, etnikai, nyelvi, kulturális vagy származási alapon alkotnak egy közösséget.⁹ A politikai nemzetfelfogás többségében Nyugat-Európára jellemző, míg a kulturális nemzetfelfogás Kelet-Közép-Európában terjedt el. Egyebek között ez annak köszönhető, hogy míg a nyugat-európai államok többsége a történelem folyamán viszonylag rendelkezett saját államisággal, addig Kelet-Közép-Európa államainak szinte egésze egy-egy nagyobb birodalom részéhez tartozott. Így Európa népeinek a nemzeti ébredése különböző színtereken és időben zajlott le, ami befolyásolta a nemzetfelfogásukat is.

1.3. A kisebbségi jogok meghatározása

A többségi nemzet és a kisebbségek viszonya a történelem folyamán többször is gondot okozott a legtöbb állam vezetésének. Különösen a 20. századtól kezdve, amikor a világháborúk és az azt követő békék gyökeresen megváltoztatták a világ térképét, a kisebbségek helyzetének kérdése mindennapi jelenség lett a politikai életben. Ez a jelenség a mai napig sem változott, mivel azok az államok,

---

⁸ GYÖRI SZABÓ 2006. 22. o.

⁹ KÁNTOR ZOLTÁN: *A nemzet kérdése a nemzetközi porondon*. In *Külügyi Szemle*. Szerk.: Dr. Magyarics Tamás. Magyar Külügyi Intézet, Budapest, 2008. pp. 40-57. 41. o.

amelyek elismerik, hogy a területükön élnek kisebbségi csoportok, kénytelenek bizonyos jogokat biztosítani számukra a saját nemzeti identitásuk és kultúrájuk megőrzésének érdekében. Ennek következtében a kisebbségi jogoknak a meghatározása kiemelt helyet foglal el a téma szempontjából.

Az első és talán a legfontosabb célja a kisebbségi jogoknak az, hogy megteremtse azokat a feltételeket, amelyek segítik a kisebbségeket a saját nemzeti identitásuk megőrzésében.¹⁰ Egy demokratikus államban a kisebbségeket megillető jogokat biztosítani kell, különben a kisebbségek tagjai nem tudnak fejlődni különböző szintereken, és ezzel hátrányos megkülönböztetés érheti őket, vagy akár a teljes asszimiláció is végbemehet.

Nemzetközi viszonylatban a kisebbségek helyzetét szabályozó normákat általában két csoportra lehet osztani: a *diszkrimináció tilalmát felölelő normák* és a *kisebbségi jogokat támogató normák*.¹¹ Ennek következtében a kisebbségek jogi státusát is ezeknek a normáknak megfelelően határozták meg. A kisebbségek jogi helyzetének, a kisebbségvédelemnek három szintje van:

1. A negatív diszkriminációnak, vagyis a hátrányos megkülönböztetésnek a tilalma.
2. A kisebbség nyelvi, vallási, kulturális védelemben részesül, tehát olyan jogokkal rendelkezik, amelyek elősegítik az identitásuk megőrzését.
3. Egy kisebbség legmagasabb jogi státusa – az autonómia valamilyen formája.¹²

Történelmi szempontból vizsgálva a kisebbségi jogokat megállapítható, hogy bár a 20. század előtt is Európa nagyhatalmai tudatában voltak, hogy területükön élnek más nemzetiségűek is, de az igazi áttörést csak a 20. század második fele hozta a kisebbségi jogok kérdésében. 1945 után, a korábban már említett Egyesült Nemzetek Szervezete volt az a szervezet, amely jelentős lépéseket tett a kisebbségek támogatásának az ügyében. Kiemelendő, hogy 1947-ben az ENSZ Emberi Jogok Bizottsága *A diszkrimináció megakadályozásával és a kisebbségek védelmével foglalkozó albizottságot* hozott létre, amely jelentősen részt vett az ENSZ kisebbségvédelmi dokumentumainak kidolgozásában.¹³

Az ENSZ napjainkig igyekszik olyan dokumentumokat, egyezményeket elfogadni, amelyek a kisebbségi jogokat helyezik előtérbe. Ezek közé sorolható az 1948-ban elfogadott *A népiirtás büntetének megelőzéséről és megbüntetéséről* szóló egyezmény, amely bűncselekménynek titulál minden olyan cselekményt, amely népiirtás céljából történik egy nemzet, nép, faj vagy vallási csoport ellen (az egyezmény 1951-ben lépett hatályba).¹⁴ Az 1966-ban elfogadott és 1976-tól hatályba lépett

---

¹⁰ GYŐRI SZABÓ 2006. 62. o.

¹¹ MAJTÉNYI BALÁZS: *Az ENSZ és a kisebbségek védelme*. In *Kisebbségkutatás* - 12. évf. 2003. 1. sz. pp.167-177. 167. o. (Továbbiakban: MAJTÉNYI 2003.)

¹² GYŐRI SZABÓ 2006. 62. o.

¹³ MAJTÉNYI 2003. 173. o.

¹⁴ 1955. évi 16. törvényerejű rendelet a népiirtás büntetének megelőzése és megbüntetéséről 1948. évi december 9. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről *

Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=95500016.tvr> (2022-01-03)

Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának a 27. cikkelye már konkrétan a kisebbségeket érinti: „*Olyan államokban, ahol nemzeti, vallási vagy nyelvi kisebbségek élnek, az ilyen kisebbségekhez tartozó személyektől nem lehet megtagadni azt a jogot, hogy csoportjuk más tagjaival együttesen saját kultúrájuk legyen, hogy saját vallásukat vallják és gyakorolják, vagy hogy saját nyelvüket használják.*”¹⁵ A következő dokumentum, amely fordulópont volt a kisebbségvédelemben az 1992-ben elfogadott *Az etnikai vagy nemzeti, vallási és nyelvi kisebbségek tagjainak jogairól szóló Nyilatkozat* volt. A Nyilatkozat lefekteti azokat a jogokat, amelyek megilletik az államokon belüli kisebbségeket, többek között előírja, hogy az államoknak támogatniuk kell a kisebbségeket identitásuk megőrzésében akár törvényi/rendeleti úton is.¹⁶

1.4. Az autonómia fogalma

A kisebbségi jogok legmagasabb státusa az autonómia valamilyen formájának a megléte. Ennek következtében célszerű megismerni az autonómia kifejezésnek a jelentését. Viszont ebben az esetben sem egyszerű megfelelő magyarázatot találni a fogalomra, mivel az autonómiáról alkotott elképzelések és felfogások sok esetben különböznek. Kiindulási pontnak viszont megfelelő lehet a kifejezés nyelvtani vizsgálata. Az autonómia egy görög eredetű összetett szó. Az első része *auto*, amelynek jelentése *ön* vagy *saját*, míg a másik része a *nómos* szóból ered, amelynek jelentése lehet *jog*, *törvény*, *szabály*, stb.¹⁷ Ebből kifolyólag arra a következtetésre juthatunk, hogy az autonómia valamilyen saját törvénnyel rendelkező jelenségre értendő.

Georg Brünner (politológus) és Herbert Küpper (jogász) autonómia felfogása szerint: „*ha a kollektív jogok az önrendelkezés valamilyen lényeges (politikai, kulturális vagy egyéb) formájának felelnek meg, autonómiává válnak*”.¹⁸ Az alábbi magyarázat tükrében, azok a kisebbségi csoportok, amelyek rendelkeznek autonómiával, az önrendelkezés valamilyen formáját birtokolják. Ennek következtében a kisebbségek számára a legideálisabb életkörülményt egy országban az autonómia megléte jelentheti.

Az autonómia típusait általában két csoportra osztják: *területi autonómia* vagy *személyi autonómia*.¹⁹ A leglényegesebb különbség a két típus között az, hogy míg a területi autonómiát egy

---

¹⁵ 1976. évi 8. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről *

Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=97600008.tvr> (2022-01-03)

¹⁶ Nyilatkozat a nemzeti vagy etnikai, vallási és nyelvi kisebbségekhez tartozó személyek jogairól (1992). A Közgyűlés 47/135. sz. Határozata

Forrás: <http://adattar.adatbank.transindex.ro/nemzetkozi/dec-h.htm> (2022-01-03)

¹⁷ TÓTH NORBERT: *A kisebbségi területi autonómia belső és külső dimenziója: nemzetközi jogi analízis*. PhD értekezés, Pécs, 2012. 14. o.

¹⁸ GEORG BRUNNER – HERBERT KÜPPER: *Európai autonómia-megoldások: A kisebbségi önkormányzatok autonómia-modelljeinek tipológiája*. In *Magyar Kisebbség* - 9. évf. 1-2. sz. 2004. pp. 466-496. 474. o. (Továbbiakban: BRUNNER – KÜPPER 2004.)

¹⁹ BRUNNER – KÜPPER 2004. 476. o.

zömmel kisebbségek által lakott területhez kötik, addig a személyi elvű autonómiát nem befolyásolja a lakhely, mivel a kisebbség tagjai önként válnak az autonómia részesévé. A területi autonómia az önrendelkezést magas szinten lehetővé teszi, mivel a területen élő kisebbségi csoport saját maga szervezheti politikai és kulturális életét. Bővített keretek között a kisebbség gyakorlatilag saját törvényhozó testülettel, illetve képviselettel rendelkezik az autonómián belül. De a területi autonómia hátrányának mondható, hogy az ott meglévő jogok nem vonatkoznak automatikusan az ország területén élő, de nem az autonómiához tartozó kisebbségi személyekre. A probléma megoldása lehet párhuzamosan a területi autonómiával a személyi autonómia vagy a hozzá hasonló kulturális autonómia alkalmazása, amely azokat a jogokat biztosítja az országban élő kisebbségek számára, amelyek segítik a kisebbségi identitás megőrzését (oktatás, nyelvhasználat, hagyományörzés, stb.)

Összességében az autonómia megléte a nemzeti kisebbségek számára egy olyan közeget teremthet, amelyben a kisebbségi jogok garantáltak, illetve a közösség nem részesül negatív diszkriminációban. Viszont ez az ideális modell nem mindig érvényesül a gyakorlatban. Előfordul, hogy a kisebbségek nem kapják meg az autonómiához való jogot, amely a kisebbség-többség viszonyát tovább bonyolíthatja. De abban az esetben is felvetődhetnek nehézségek, ha a kisebbség rendelkezik az autonómia valamelyik típusával, mivel egy olyan intézményrendszert kell létrehozni a kisebbségnek, amelyben biztosítani tudják az autonóm jogok megfelelő használatát.²⁰

---

²⁰ GYŐRI SZABÓ 2006. 65-66. o.

II. FEJEZET. A KÁRPÁT-MEDENCE MAGYAR KISEBBSÉGEINEK ÁLTALÁNOS BEMUTATÁSA

2.1. Magyar kisebbségek létrejötte a Kárpát-medencében

Az 1914-1918 között zajló első világháború gyökeres változásokat hozott többek között a magyar nemzet történelmében is. A Magyar Királyság az 1867-es kiegyezés óta az Osztrák-Magyar Monarchia része volt, amely jelentősen meghatározta az ország működését. Viszont az első világháború utolsó évében a dualista állam meggyengült, amelynek következtében 1918 őszén felbomlott. Bár Magyarország hosszú idő után elnyerte a függetlenségét, de mivel az első világháborút a vesztes oldalon zárta az ország, így az 1919-ben megkezdődött párizsi béketárgyalásokon nem tudta megvédeni az érdekeit.

A magyar kisebbségek létrejötte a Kárpát-medencében az 1919-1920-as párizsi béketárgyalásokhoz vezethető vissza. Az Osztrák-Magyar Monarchia romjain újonnan létrejövő államok, illetve a szomszédos országok minél nagyobb területeket szerettek volna kiszakítani a világháborút elvesztő Magyarországból. Csehszlovákia, Románia és a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság nemcsak azokat a területeket szerette volna megszerezni, ahol etnikailag többségben voltak a saját nemzetüknek a tagjai, hanem jelentős magyarlakta területekre is igényt tartottak. Példának okáért ilyen volt Erdély, Felső-Magyarország, Bácska vagy Muravidék területe is, ahol jelentős számban éltek magyar nemzetiségűek.²¹

A végzetes fordulópontra a magyar nemzet történetében 1920. június 4-én következett be. A békeszerződés aláírása előtt több hónapos tárgyalások zajlottak a felek között, mégis a június 4-i szerződés nem sokban tért el az 1919-ben elfogadott tervezetektől. A trianoni békeszerződés következtében a Magyarország területe 325 411 km²-ről 92 963 km²-re csökkent, míg lakossága 20 886 487 főről (1910-es népszámlás alapján) 7 615 117 főre esett vissza²². A hatalmas területek elcsatolása mellett, a legsúlyosabb következménye a békediktátumnak a csaknem 3,3 millió fős magyar közösség elvesztése volt. A legtöbb magyar ajkú személy Romániához került, amely több mint 1,6 millió lakost jelentett, továbbá Csehszlovákiában több mint 1 millió fő, míg a Szerb-Horvát-Szlovén Királyságban közel 580 ezer személy tartozott a magyar etnikumhoz. A felsoroltakon kívül, többek között még Ausztriához, Olaszországhoz és Lengyelországhoz is kerültek magyar közösségek, de számuk lényegesen elmarad az előzőkhöz képest.²³

²¹ ROMSICS IGNÁC: *Magyarország története a XX. században*. Osiris Kiadó, Budapest, 2010. 91. o.

²² DR. DOBÓ ATTILA: *A trianoni békediktátum*. Magyar Kultúra Emlékívek Kiadó, Szeged, 2021. 133. o.

²³ Uo.

A trianoni békének hatalmas társadalmi következményei lettek, mivel az addig szülőföldjükön élő magyar közösségek immár idegen államok uralma alá kerültek, aminek következtében pedig kisebbségi helyzetbe kényszerültek. Megjelentek az olyan megnevezések, mint kárpátaljai, felvidéki vagy erdélyi magyarság, amely már különálló egységeket alkottak az új államokon belül. Bár Magyarország a lehetőségeihez mérten próbálta támogatni a kisebbségeket, viszont az új rendszerhez való alkalmazkodás nem ment mindig zökkenőmentesen. Megfigyelhető jelenség volt, hogy jelentős számban települtek át az anyaországba az elszakított területekről. Erről tanúskodik egyebek mellett az Országos Menekültügyi Hivatal 1919-1924 között közzé tett adatai, amely 350 ezer fő²⁴ áttelepülőt számlál az időszakban, de a valós számuk még ennél is magasabb lehetett.

További probléma volt, hogy a létrejövő magyar kisebbségek csekély mértékben vagy nem is vehettek részt az állam irányításában, ennek következtében az érdekképviseletük nem működhetett megfelelően. Miután a környező államok átvették a hatalmat a megszerzett területeken, megkezdték az addig hatalmon lévő magyar tisztviselőknek az eltávolítását. Fő céljuk a nemzetállam kiépítése lett, amely magában hordozta a kisebbségek számára az asszimiláció veszélyét. Míg Csehszlovákia igyekezett bizonyos mértékben biztosítani a kisebbségi jogokat, addig a jugoszláv és a román törvényhozás gyakorlatilag minimális mértékre korlátozta azokat. A korlátozások kiterjedtek egyaránt a politikai, nyelvhasználati, oktatási, illetve a kulturális életre is.²⁵

Következtetésként elmondható, hogy az 1919-1920 folyamán létrejött magyar kisebbségek helyzete a Kárpát-medencében sem kezdetben, sem a későbbiekben nem volt könnyű. Habár Magyarország revizionista külpolitikájának köszönhetően 1938-tól kezdve fokozatosan visszaszerezte a többségében magyar ajkú elvesztett területeit, de a második világháború végén ezeket nem tarthatta meg, így néhány év után a magyar közösségek visszakényszerültek a kisebbségi létbe, amely napjainkig sem változott.

2.2. A Kárpát-medence magyar kisebbségeinek lélekszáma

Az utóbbi évszázad folyamán a Kárpát-medencében élő magyar kisebbségek száma változásokon ment keresztül, de általánosságban elmondható, hogy a magyarok száma folyamatosan csökkent az elmúlt időszakban. A csökkenés többek között az elvándorlásnak, a születések számának természetes csökkenésének és a helyi közösségbe való asszimilációnak köszönhető. Pontos adatokat a magyarok számáról csak az egyes országok népszámlálási adataiból nyerhetünk, amelyek kellően

---

²⁴ DR. KOCSIS KÁROLY – DR. DR. KOCSISNÉ HODOSI ESZTER: *Magyarok a határainkon túl - a Kárpát-medencében*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1991. 11. o.

²⁵ SZARKA LÁSZLÓ: *Nemzetállamok, kisebbségek az 1920-as években*. In *Kisebbségi magyar közösségek a 20. században*. Szerk.: Bárdi Nándor – Fedinec Csilla – Szarka László. Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2008. 70-72. o.

reprezentálhatják, hogy milyen mértékben vannak jelen a magyarok a Kárpát-medence különböző régióiban, és hogy számuk mennyire marad el a többségi nemzetekkel szemben. Ennek okán a következőkben a kárpátaljai, erdélyi, felvidéki, délvidéki, örvidéki, horvátországi és szlovéniai magyarok számát vizsgáljuk meg a különböző országok népszámlálási adatai alapján.

Ukrajnában az utolsó hivatalos népszámlálását 2001-ben rendezték meg. Bár az elmúlt két évtizedben többször is kitűztek egy új népszámlálás végrehajtását, de 2022-ig még nem sikerült megvalósítani ezt. Ennek következtében hiteles adatokat még mindig a 2001. decemberi népszámlálásból nyerhetünk, bár azóta a lakosság számaránya feltehetően változott. A népszámlálási adatok tükrében Ukrajna lakossága 2001-ben 48 millió 457 ezer fő²⁶ volt, amelynek 77,8%-a ukrán nemzetiségű. A magyarok száma elenyésző a többségi nemzethez képest, mivel az ország lakosságának csak 0,3%-a magyar nemzetiségű. Viszont mivel a magyarok túlnyomó része Kárpátalján él, így a régió etnikai összetételét is célszerű vizsgálni. Kárpátalja lakossága 2001-es adatok szerint 1 254 614 személy volt, ebből több mint 1 millió fő ukrán, 151 516 fő magyar, 32 152 fő román, 30 993 fő orosz nemzetiségű volt, de ezenkívül még a térségben számos más nemzetiség is él.²⁷ Az adatok alapján elmondható, hogy a megyében az ukrán nemzetiségűek hatalmas többségben vannak, viszont a magyarok számítanak a második legnagyobb nemzetiségnek a területen.

Romániában az utolsó népszámlálást 2011-ben tartották. A következő népszámlálás idejét 2022-re tűzték ki, de a dolgozat írásakor még nem rendezték meg, így a 2011-es adatok szolgálnak valós adatokkal. A hivatalos román statisztikai adatok az ország lakosságát 20 121 641²⁸ főben határozták meg, de mivel az állandó népességet csak 18,8 millióra teszik, így a nemzetiségi összetételt is ez alapján lehet vizsgálni. Ennek alapján a román nemzetiségűek száma közel 16,8 millió fő volt, továbbá 1,227 millió fő vallotta magát magyar nemzetiségűnek, amely az ország lakosságának 6,5%-át teszi ki.²⁹ Ezen kívül még élnek az országban viszonylag nagyobb számban románok, illetve csekély mértékben ukránok, németek, törökök és egyéb nemzetiségűek is, de összességében a magyar nemzetiség számít a második legnagyobb nemzetiségnek az országban.

A legutolsó szlovákiai népszámlálás 2021-ben volt, így az eredmények a dolgozat írásakor még nagyon frissnek mondhatóak. Az ország lakossága a hivatalos szlovák népszámlálási oldal szerint 2021-ben 5 449 270 fő volt, ebből több mint 4,5 millió fő szlovák nemzetiségű. A szlovákiai magyar lakosság számát kétféleképpen lehet vizsgálni, mivel a magyar nemzetiségűek száma nem

---

²⁶ *Всеукраїнський перепис населення 2001*. Forrás: <https://2001.ukrcensus.gov.ua/> (2022-02-10)

²⁷ MOLNÁR JÓZSEF – MOLNÁR D. ISTVÁN: *Kárpátalja népessége és magyarsága a népszámlálási és népmozgalmi adatok tükrében*. PoliPrint, Ungvár, 2005. 20. o.

²⁸ VERES VALÉR: *Népszámlálás 2011: A népességszám, foglalkozásszerkezet és iskolázottság nemzetiség szerinti megoszlása Romániában*. In *Erdélyi Társadalom* 11. évf. 2. sz. 2013. pp. 23-54. 23. o. (Továbbiakban: VERES 2013.) Forrás: <https://erdelyitarsadalom.ro/files/et22/et-bbu-22-02.pdf> (2022-02-11)

²⁹ VERES 2013. 29. o.

egyezik a magyar anyanyelvűek számával. A magukat magyar nemzetiségűeknek vallók száma 422 065 főre tehető, viszont a magyar anyanyelvűek száma 462 175 fő volt.³⁰ A többi nemzetiségekhez képest a magyar nemzetiségűek számbelileg meghatározóan többségben vannak, így a szlovák nemzetiségűek után a magyar számít a második legnagyobb nemzetiségnek az országban.

Szerbiában, Romániához hasonlóan, utoljára 2011-ben tartottak népszámlálást, mivel a 2021-re kitűzött számlálást 2022-re halasztották el. A 2011-es adatok szerint az ország összlakossága 7 186 862 fő³¹, míg Vajdaság lakossága - ahol a magyarok többsége él - több mint 1,9 millió fő volt. A régióban a szerbek vannak többségben mivel lélekszámuk közel 1,3 millió főt tesz ki, majd őket követik második legnagyobb nemzetiségként a magyarok 251 136 fővel.³² A terület alapvetően soknemzetiségű, mivel a két nagyobb nemzetiségen kívül több kisebb lélekszámú nemzetiség is él a térségben (szlovák, horvát, roma, román, montenegrói, stb.).

Ausztria lakossága a hivatalos osztrák statisztikai adatok szerint 2021-ben több mint 8 millió 900 ezer fő³³ volt, de mivel a 2021-es adatok nem szolgálnak adatokkal a nemzetiség szerinti összetételről, így a 2001-es népszámlálási adatokat kell elemezni ahhoz, hogy meghatározzuk az Ausztriában élő magyarok számát. Ennek következtében Ausztria összlakossága 2001-ben 8 032 926 fő volt, amelyből 40 583 fő magyar nemzetiségűnek vallotta magát. Burgenland területén, ahol az örvidéki magyarok élnek, a közel 278 ezres lakosságból 6 641 fő³⁴ magyar nemzetiségű volt 2001-ben, így a térségben is jelentős kisebbségben vannak a magyarok.

A felsoroltakon kívül még Horvátországban és Szlovéniában élnek magyar közösségek. Mind a két országban a 2011-es népszámlálási adatok szolgálnak információról a magyar lakosság valós számáról. Ennek következtében a horvátországi magyarok száma 14 048 fő³⁵, míg a szlovéniai magyaroké 4429 fő³⁶ volt 2011-ben.

---

³⁰ 2021 Population and Housing Census.

Elérhető: <https://www.scitanie.sk/en> (2022-02-14)

³¹ BADIS RÓBERT: *A vajdasági magyarság fogvatkozásának jellemzői – A 2011-es népszámlálási eredmények ismertetése.* In *A Magyar Tudomány Napja a Délvidéken 2014.* Vajdasági Magyar Tudományos Társaság, Újvidék, 2015. pp. 443-449. 443. o.

³² PALUSEK ERIK – TROMBITÁS TÍMEA: *Vajdaság demográfiai és migrációs jellemzői.* In *Vajdaság társadalmi és gazdasági jellemzői.* Szerk.: Ördögh Tibor. Vajdasági Magyar Doktoranduszok és Kutatók Szervezete, Szabadka, 2017. pp. 41-72. 51. o.

³³ Population since 2001-2022*) by nationality and country of birth. Elérhető: https://www.statistik.at/web_en/statistics/PeopleSociety/population/population_change_by_demographic_characteristic/population_by_citizenship_and_country_of_birth/036032.html (2022-02-15)

³⁴ GYURGYÍK LÁSZLÓ: *A kisebbségi magyar közösségek népesedési folyamatai 1989 után.* In *Kisebbségi magyar közösségek a 20. században.* Szerk.: Bárdi Nándor – Fedinec Csilla – Szarka László. Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2008. 376-377. o.

³⁵ ŽAGAR SZENTESI ORSOLYA: *Történeti demográfia: magyarok a mai Horvátország területén.* In *A magyar nyelv Horvátországban.* Szerk.: Kontra Miklós. Gondolat Kiadó, Budapest–Eszék, 2016. 49. o.

³⁶ RUDA GÁBOR: „Honnan jövünk? Kik vagyunk? Hová megyünk?” *Adalékok az 50 éves muravidéki kétnyelvű oktatási modellhez.* In *Muravidék. Adalékok a szlovéniai magyarok nyelvéhez és kultúrájához.* Szerk.: Gasparics Judit – Ruda Gábor. Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, Pilisvörösvár, 2013. 26. o.

1. táblázat: A Kárpát-medencei magyarok száma

Ország (régió)	A népszámlálás időpontja	Magyarok száma
Románia (Erdély)	2011	1 227 623
Szlovákia (Felvidék)	2021	422 065
Szerbia (Vajdaság)	2011	251 136
Ukrajna (Kárpátalja)	2001	151 516
Horvátország	2011	14 048
Ausztria (Burgenland)	2001	6 641
Szlovénia	2011	4429
Összesen		2 077 458

Forrás: saját szerkesztés

Az összesítő táblázat alapján (lásd: 1. táblázat) a Kárpát-medencében élő külföldi magyarok száma jelenleg több mint 2 millió fő, de mivel a népszámlálások adatai legtöbb esetben több mint tíz, vagy akár húsz évesek, így pontos adatokkal nem rendelkezünk. Valószínű, hogy mára ez a szám kevesebb lett, mivel a környező országokban a magyarság száma csökkenő tendenciát mutatott az utóbbi évtizedekben. Ha pedig az 1920-as adatokkal hasonlítjuk össze, akkor szembevetendő, hogy a külföldi magyarok száma az elmúlt száz évben több mint 1 millió fővel csökkent.

2.3. Magyarország nemzetpolitikája a rendszerváltás óta

A külföldi magyarok életében a trianoni béke után, de különösen a rendszerváltások óta fontos szerepet játszik az anyaországgal való kapcsolat megléte. Ennek következtében fontos megvizsgálni Magyarország nemzetpolitikáját az elmúlt évtizedekben. Elsősorban fontos tisztázni, hogy mit értünk a nemzetpolitika kifejezés alatt Magyarország viszonylatában. A magyar nemzetpolitika fogalmát az alábbi meghatározás szerint lehet összegezni: „*A nemzetpolitika a magyar állam külföldi magyarokra vonatkozó politikája, amely a magyar állam és a külföldi magyar egyének, valamint közösségek közötti kapcsolatot erősíti az egységes magyar nemzet gyarapodása céljából, valamint a külföldi magyar közösségek identitásőrzésére, a magyar identitás továbbadására irányul*”.³⁷

A magyar rendszerváltás után meg kellett határozni a harmadik Magyar Köztársaság álláspontját a külföldi magyarokkal kapcsolatban. Az Antall-kormány (1990-1993) a külföldi magyarokat a nemzet részének tekintette, így külpolitikai tekintetben az egyik elsődleges céljuk a kisebbségvédelem biztosítása lett, mindezt úgy, hogy a nemzetpolitikai kérdésekbe bevonták magukat a határon túli kisebbségeket is. A Horn-kormány (1994-1998) idején szintén folytatódott az

³⁷ RÁKÓCZI KRISZTIÁN – VÁLENT VIKTÓRIA – VARGA PÉTER: *Nemzetpolitika*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2017. 7. o. (Továbbiakban: RÁKÓCZI – VÁLENT – VARGA 2017.)

előző kormány nemzetpolitikai tevékenysége, viszont fontos volt, hogy a környező országokkal a jószomszédos viszonyt megőrizték. Ebben az időszakban a kisebbségi jogokat a külföldi magyarok számára, a kormány legfőképp a környező államokkal való szerződések megkötésével próbálta garantálni.³⁸

Az első Orbán-kormány időszakában fogadták el azt a státustörvényt (2001), amely nyíltan támogatta a külföldi magyarságot, és kedvezményeket biztosított számukra több területen is (például a Magyar igazolványok is ekkortól igényelhetőek).³⁹ A törvény már nem csak kulturális támogatást biztosított a határon túli magyarság számára, hanem már gazdasági kérdésekben is engedményeket tett, így jelentős előrelépésnek tekinthető Magyarország nemzetpolitikájában. Medgyessy Péter kormányának idején kisebb módosításra került sor a státustörvény szövegében, mivel a környező országok nem mindegyike fogadta el a törvény bizonyos részeit.⁴⁰

A Gyurcsány Ferenc vezette kormány nevéhez fűződik a Magyar Állandó Értekezlet (MÁÉRT) megszüntetése, illetve az a 2004-es népszavazás, amely a külföldi magyarság kedvezményes honosításáról szólt.⁴¹ A népszavazás végül eredménytelen lett, amelynek következtében az anyaország és a külföldi képviselők kapcsolata megromlott egy időre.

A nemzetpolitikában az igazi változást a 2010-ben ismét hatalomra kerülő Orbán-kormány hozta, amely kulcskérdésnek tekinti mind a mai napig a határon túli magyarok helyzetét. 2010 májusában módosították az állampolgársági törvényt, amely megkönnyítette a külföldi magyarok számára a magyar állampolgárság felvételét. Továbbá Orbán Viktor miniszterelnöksége idején törvényben is deklarálták, hogy minden magyar tagja az egységes magyar nemzetnek.⁴² Ennek következtében a második-, harmadik- és negyedik Orbán-kormány idején a külföldi magyarság támogatása kiemelt helyet foglalt el a magyar bel- és külpolitikában egyaránt.

Összességében Magyarország a rendszerváltás után igyekezett olyan környezetet biztosítani a Kárpát-medencei magyarság számára, amelyben a kisebbségi létbe kényszerült magyarok a lehető legnagyobb mértékben képesek legyenek megőrizni a nemzeti identitásukat. Az anyaország támogatása jelentős segítséget jelentett és jelent mind a mai napig a külföldi magyarság megmaradásában.

---

³⁸ ZLÁTICA SÁPOSOVÁ: *A magyar kormányok nemzetpolitikájának jellemző vonásai a rendszerváltás óta.* 1-2. o.

Forrás: <http://www.lovekaspolocnost.sk/jquery/pdf.php?gui=RSL36I2V8GJ523IHCTD141R8> (2022-02-18)

³⁹ 2001. évi LXII. törvény a szomszédos államokban élő magyarokról

Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0100062.tv> (2022-02-19)

⁴⁰ RÁKÓCZI – VÁLENT – VARGA 2017. 14. o.

⁴¹ Uo.

⁴² Magyar Nemzetpolitika. A nemzetpolitikai stratégia kerete. Szerk.: Répás Zsuzsanna. 11. o.

Forrás: <https://bgazrt.hu/wp-content/uploads/2019/02/Magyar-nemzetpolitika-A-nemzetpolitikai-strategia-kerete.pdf> (2022-02-19)

III. FEJEZET. MAGYAR NEMZETI KISEBBSÉGEK HELYZETE A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN A RENDSZERVÁLTÁS ÓTA

3.1. A kárpátaljai magyar kisebbség helyzete a rendszerváltás óta

A kárpátaljai magyarság helyzetét a független Ukrajna időszakában nagyban befolyásolta az aktuális hatalom kisebbségekkel kapcsolatos nézetei, rendelkezései. A Szovjetunió időszakában a kárpátaljai magyarság, a többi nemzetiséghez hasonlóan, nehéz helyzetben volt, így a függetlenedés új reményeket ébresztett a magyarok körében. Azonban az elmúlt harminc év során Ukrajna számos nehézséggel nézett szembe, amely közvetve vagy közvetlenül kihatással volt a kisebbségekkel kapcsolatos törvényalkotásokra is. Ennek következtében célszerű megvizsgálni előbb az Ukrajnában elfogadott kisebbségeket érintő jogszabályokat és azok tartalmát, majd ezek alapján általánosságban bemutatni a kárpátaljai magyarság helyzetét Ukrajnában a függetlenedés óta.

3.1.1. Az ukrajnai kisebbségeket érintő jogszabályok

1989-ben fogadták el „*A nyelvekről az Ukrán SZSZK-ban*” című törvényt, amely még bár a Szovjetunió részeként volt elfogadva, de egészen 2012-ig hatályban volt Ukrajnában. A törvényben többek között lefektetik, hogy Ukrajnában az államnyelv az ukrán, de kitértek benne a nemzetiségi nyelvekre is. Fontos megemlíteni a törvény 3. cikkelyét, amelyben a következőket taglalják: „*Azon állami, párt- és társadalmi szervek, vállalatok, intézmények és szervezetek munkájában, amelyek olyan helyen vannak, ahol a különböző nemzetiséghez tartozó állampolgárok többséget alkotnak, az ukrán nyelv mellett más nemzeti nyelveket is használhatnak*”.⁴³ Továbbá az 5. cikkely biztosítja az állampolgárok számára a szabad nyelvhasználat jogát nyelvtől függetlenül. Kiemelendő a cikkelyek közül még a 25. cikkely, amely garantálja az anyanyelven való tanulás jogát.⁴⁴ Összességében a törvény támogatta a nemzeti kisebbségek szabad nyelvhasználatát számos területen, illetve tiltotta a nyelvi diszkriminációt az országon belül.

1991. november 1-én fogadták el az „*Ukrajnában élő nemzetiségek jogainak Deklarációját*”. A hét cikkelyt tartalmazó törvény a nemzetiségek számára kedvező feltételeket biztosított. A törvény többek között a nemzetiségek számára egyenlő jogokat szavatolt politikai, szociális és kulturális téren; továbbra is garantálták a szabad nyelvhasználatot a közélet minden területén; szabad vallásgyakorlást írt elő; a kisebbségeknek jogot biztosítottak a nemzeti ünnepeik megünneplésére,

⁴³ Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки Про мови в Українській РСР // Відомості Верховної Ради УРСР (БВР). – 1989 - Додаток до №45, ст. 631

⁴⁴ Уо.

illetve szimbólumaik használatára; illetve a kisebbségeknek jogot adott a törvény saját kulturális központok és egyesületeket létrehozására.⁴⁵

1992. június 24-én Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa elfogadta a 19 cikkelyből álló „*Ukrajna Nemzeti kisebbségekről*” szóló törvényét. A törvény 3. cikkelyében leírták, hogy kik tartoznak Ukrajna kisebbségei közé: „*A nemzeti kisebbségekhez, azok az ukrán állampolgárok csoportjai tartoznak, akik nemzetiségük szerint nem ukránok, és kinyilvánítják saját, illetve közösségi nemzeti öntudatokat*”.⁴⁶ A törvény értelmében a kárpátaljai magyarság Ukrajna kisebbségei közé tartozik, azon belül is a nemzeti kisebbségek közé, mivel a kárpátaljai magyarok rendelkeznek saját nyelvel, kultúrával, történelemmel, illetve a politikai életben is aktívan részt vesznek lehetőségeik szerint. További kiemelendő részletek a törvény szövegéből: Ukrajna állampolgárai egyenlő jogokkal rendelkeznek nemzetiségi hovatartozástól függetlenül; az állam garantálja a nemzetiségeknek a nemzeti-kulturális autonómiát (anyanyelven való tanulást, nemzeti szimbólumok használatát, stb.); a nemzetiségi állampolgároknak joguk van bármilyen hivatali pozíciót betölteni; a kisebbségekkel szembeni jogsértés bármilyen formája tiltott és törvényileg büntetendő.⁴⁷ A számos kedvező cikkely mellett azonban fontos megemlíteni, hogy azokat a részeket, amelyek a nemzetiségi közigazgatási egységek létrehozásáról szóltak volna, kihagyták a törvény végleges szövegéből.

A független Ukrajna Alkotmányát 1996. június 26-án fogadták el. Jelen esetben az Alkotmány azon részei vizsgálандók meg, amelyek kitérnek a nemzeti kisebbségek jogi helyzetére Ukrajnában. A 10. cikkely szerint a nemzetiségi kisebbségek számára Ukrajna garantálja a szabad nyelvhasználatot; a 11. cikkely kimondja, hogy minden őslakos népnek és nemzetiségi kisebbségnek az állam hozzájárul etnikai, kulturális, nyelvi és vallási önazonosságuk megőrzéséhez. Szintén fontos megemlíteni még az 53. cikkely szövegét: „*a nemzeti kisebbségi csoportokhoz tartozó állampolgároknak a törvénynek megfelelően joga van az anyanyelvén tanulni, vagy az anyanyelvet állami és önkormányzati oktatási intézményekben, vagy nemzetiségi-kulturális szervezeten keresztül tanulni*”.⁴⁸

Az Európa Tanácshoz való tartozás feltételeként Ukrajnának ratifikálni kellett a *Nemzeti kisebbségek védelméről szóló Európai Keretegyezményt*, amely tartalmazza többek között az alapvető nyelvi, kulturális, társadalmi jogokat a nemzeti kisebbségek számára. Bár Ukrajna 1995-ben csatlakozott az Európa Tanácshoz, de a Keretegyezményt csak 1998-ban ratifikálták, mivel kezdetben a helyi nemzeti demokratikus erők tiltakoztak ellene.⁴⁹ A Keretegyezmény után 1999-ben elfogadták

⁴⁵ Декларация Прав національностей України // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 1991 – №53, ст. 799

⁴⁶ Закон України Про національні меншини в Україні // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 1992. – № 36, ст. 529

⁴⁷ Уо.

⁴⁸ Конституція України // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 1996. – № 30, ст. 141

⁴⁹ CSERNICKÓ ISTVÁN – TÓTH MIHÁLY: *Az ukrajnai kisebbségi jogalkotás fejlődése és két részterülete: a névhasználat és a politikai képviselet*. In *Régió*. 2009. 2. sz. pp. 69-107. 85. o.

a *Kisebbségi és Regionális Nyelvek Európai Chartáját*, amely előnyös feltételeket szabott a kisebbségek számára, azonban egy évre rá az Alkotmánybíróság hatálytalanította azt. Az új Chartát 2003-ban fogadták el, amely már sajátosan értelmezi a nyelvi jogokat és visszalépésnek tekinthető az előzőhöz képest.⁵⁰

Viktor Janukovics ukrán elnök idején fogadták el „*Az állami nyelvpolitika elveiről*” című törvényt. A 2012. június 5-én Ukrajna Legfelsőbb Tanácsa által elfogadott, majd augusztus 8-án V. Janukovics által aláírt nyelvtörvény széleskörű nyelvi jogokat biztosított a kisebbségek számára. A törvény cikkelyeiben biztosították mindenki számára a szabad nyelvhasználatot, illetve lehetővé tették az államnyelv (ukrán) mellett a regionális nyelvek használatát is az oktatásban, a gazdasági tevékenységek során, a helyi önkormányzatok működésénél, a népszavazásokon, a hírközlésben, a tudományban és egyéb területeken is. A regionális nyelveket abban az esetben lehetett volna használni, ha helyi szinten a lakosság legalább 10%-a egy adott nemzetiséghez tartozik.⁵¹ Azonban a törvény elfogadását sokan már a kezdetekben sem támogatták, így miután 2014-ben Viktor Janukovicsnak el kellett menekülnie az országból, a helyére lépő új hatalom már nem támogatta a törvény végrehajtását.

2017. szeptember 5-én fogadták el Ukrajnában az új oktatási törvényt. Kisebbségi szempontból a törvény 7. cikkelye a legfontosabb, amelyben kikötik, hogy Ukrajnában az oktatás nyelve az államnyelv, vagyis az ukrán lesz.⁵² Míg óvodai és általános iskolai szinten mindenki tanulhatna az anyanyelvén, addig a felsőbb osztályokban már bizonyos feltételekhez kötik azt. Az oktatás nyelvének megkülönböztetése miatt négy csoportot különböztettek meg: az első csoportba, az ukrán diákok tartoznak, akik értelemszerűen végig az anyanyelvükön, vagyis ukránul tanulhatnak; a második csoportba az őshonos népek tartoznak (krími tatárok), akik szintén anyanyelvükön tanulhatnak; a harmadik csoportba az Európai Unió országok kisebbségei tartoznak (köztük a magyarok is), akiknek 5. osztálytól kezdve fokozatosan emelik az ukránul tartandó órák számát; a negyedik csoportba pedig a nem Európai Unióhoz tartozó országok nemzeti kisebbségei (orosz, fehérorosz) tartoznak, akiknek 5. osztálytól kezdve az órák 80%-át ukránul kell tartani.⁵³ Összességében az új oktatási törvény szembement az összes előző törvénnyel, mivel hatályba lépése után Ukrajnában a nemzeti kisebbségek nagyobb része elveszti az anyanyelven való tanulás jogát.

2019. április 25-én fogadták el „*Az ukrán mint államnyelv működésének biztosításáról*” című törvényt, amelyet még Petro Porosenko ukrán elnök írt alá, azonban hatályba lépésekor (2019. július

---

⁵⁰ Уо.

⁵¹ Закон України Про засади державної мовної політики // *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. – 2013 – № 23, ст. 218

⁵² Закон України Про освіту // *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. – 2017 – № 38-39, ст. 380

⁵³ CSERNICKÓ ISTVÁN: *Hogyan váljanak többnyelvűvé a kisebbségek? Egy (nyelv)pedagógiai kérdés (nyelv)politikai vonatkozásai*. In *Kétnyelvűség: magyar és nem magyar kontextus*. Szerk.: Bátyi Szilvia – Lengyel Zsolt. Pannon Egyetem, Veszprém, 2020. pp. 67-80. 70. o.

16.) már Volodimir Zelenszkij volt az elnök.⁵⁴ A törvény jelentős visszalépésnek tekinthető kisebbségi szempontból a 2012-es „Az állami nyelvpolitika elveiről” c. törvényhez képest, mivel az új nyelvtörvénnyel gyakorlatilag az államnyelvet tették kötelezővé a nyilvános/hivatalos helyeken, ennek következtében a kisebbségi nyelvek visszaszorultak a magánéleti, illetve egyházi keretek közé.⁵⁵ A törvény egyértelműen az ukrán nyelv védelmére és megerősítésére szolgál, viszont ezáltal jelentősen korlátozzák a kisebbségi nyelvek használatát.

Összességében a független Ukrajna időszakában a kisebbségeket érintő jogszabályok jellege változó tendenciát mutat. Míg a függetlenség elnyerését követő időszakban a törvények többnyire kedvező feltételeket biztosítottak a kisebbségek számára, addig a 2013-2014-es majdani tüntetések és az orosz-ukrán konfliktus kezdete óta a törvények többsége negatív irányban változott meg. Ezek a rendelkezések kihatással voltak a kárpátaljai magyarok helyzetére is, amellyel a következőkben ismerkedhetünk meg.

3.1.2. A kárpátaljai magyarság helyzetének általános ismertetése a független Ukrajna időszakában

Kárpátalja területe 1991 előtt a Szovjetunióhoz tartozott, azon belül pedig az Ukrán SZSZK fennhatósága alá. A Szovjetunió részeként az oroszosítás politikájának következtében a kárpátaljai magyarság nem rendelkezett kisebbségi jogokkal, így nemzeti identitásukat csak nehézségek árán tudták megőrizni. A kárpátaljai magyar kisebbség igazán csak az 1980-as évek végén kezdett éledezni a politikai életben, ennek megnyilvánulása volt többek között a *Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ)* 1989. február 26-i megalakulása, amelynek első elnökévé Fodó Sándort választották.⁵⁶ A szervezet napjainkig is működik, mint a kárpátaljai magyar érdekképviselő egyik legfontosabb képviselője.

A kárpátaljai magyarság életében az igazi áttörést a Szovjetunió meggyengülése, majd Ukrajna függetlenné válása hozta. Miután Ukrajna 1991. augusztus 24-én kinyilvánította a függetlenségét, az új független állam megkezdhette a politikai élet átforgalmazását. Egyik legfontosabb intézkedés az 1991. december 1-re kiírt népszavazás lebonyolítása volt, ahol az ukrán állampolgárok dönthettek a Szovjetuniótól való elszakadásról, illetve az új elnök megválasztásáról is. Azonban Kárpátalján, 1991 őszén felvetődött az autonómia kérdése mind megyei, mind a kárpátaljai magyarok

---

⁵⁴ CSERNICKÓ ISTVÁN – HIRES-LÁSZLÓ KORNÉLIA – KARMACSI ZOLTÁN – MÁRKU ANITA – MÁTÉ RÉKA – TÓTH-OROSZ ENIKŐ: *Tévtút az ukrán nyelvpolitikában: Ukrajna törvénye „Az ukrán mint államnyelv működésének biztosításáról” (elemző áttekintés)*. Termini Egyesület, Törökbálint, 2020. 40. o.

⁵⁵ Закон України Про забезпечення функціонування української мови як державної // *Відомості Верховної Ради (ВВР)* – 2019 – № 21, ст. 81

⁵⁶ BAYERNE SIPOS MÓNKA: *A kárpátaljai magyar kisebbség autonómia törekvései*. Doktori értekezés, Pécs, 2014. 74. o. (Továbbiakban: BAYERNE SIPOS 2014.)

között is. Végül az a döntés született, hogy a december 1-i népszavazáson a már említett kérdések mellett, Kárpátalján még az autonómiáról is fognak szavazni.⁵⁷

Az 1991-es népszavazáson az ukrajnai állampolgárok egyértelműen a függetlenedés mellett döntöttek. Kárpátalján a speciális önkormányzati státusz megadását a szavazók 78%-a támogatta, míg a Beregszászi járásban lévő magyar autonóm körzet létrehozására a szavazópolgárok 81,4%-a voksolt igennel.⁵⁸ A referendum jogi háttérét biztosította az 1991. november 1-én közzétett *Ukrajnában élő nemzetiségek jogainak Deklarációja*, amely szerint „Ukrajnában az állam garantálja minden nemzetiség számára a jogot, hogy megőrizze a hagyományos lakhelyüket és biztosítja számukra a nemzeti-közigazgatási egységek meglétét, továbbá kötelességének tekinti azokat a feltételeket megteremteni a nemzeti nyelvek és kultúrák számára, amelyekben megfelelően tudnak azok fejlődni”.⁵⁹ A törvény és szavazás eredményei alapján a kárpátaljai magyarság joggal gondolhatta, hogy az autonóm státuszt megkaphatják, de végül sem Kárpátalja, sem pedig a magyarság nem kapta meg azt. A továbbiakban az autonómia kérdése lekerült a napirendről az ukrán igazgatásban, pedig kárpátaljai magyarság száma indokolta volna annak meglétét.

Az előzőkre visszautalva Magyarország számára fontos volt, hogy az újonnan függetlenedett Ukrajnával jó viszonyt alakítson ki, ennek következtében Magyarország az elsők között ismerte el Ukrajna függetlenségét. Még 1991 májusában a két ország kisebbségvédelmi nyilatkozat írt alá, majd 1991. december 6-án közös jószomszédsági és együttműködési szerződést kötöttek meg Kijevben. A megegyezések célja elsősorban az volt, hogy a megegyező felek kölcsönösen támogatják egymást, megváltozhatatlannak ismerik el a két ország között húzódó határt, illetve a nemzeti kisebbségek számára megfelelő körülményeket biztosítsanak a nemzeti identitásuk megőrzésében.⁶⁰ Az alapszerződés megkötése kedvező feltételeket teremtett a további ukrán-magyar kapcsolatok építésére, amelynek alakulása a kárpátaljai magyarok helyzetére is jelentős hatással bírt.

1991 után Ukrajnában a 2000-es évek elejéig az új törvények, illetve az Alkotmány elfogadása volt napirenden. A fentebb bemutatott törvények alapján a kárpátaljai magyarok helyzetében politikai szempontból ez az időszak nem hozott érdemleges változást, de nem is korlátozták a magyar kisebbség jogait. Viszont gazdasági szempontból az időszak sok nehézséget hozott mind az ukránok, mind a magyarok számára. A gazdasági válság csúcspontja 1997/1998-ra tehető, de már előtte is megnövekedett a munkanélküliek száma, illetve a fizetés visszatartások is általánossá váltak.⁶¹ Az

---

⁵⁷ OSZTAPEC JURIJ: *Politikai folyamatok Kárpátalján (1991-2009)*. In *Kárpátalja 1919-2019: történelem, politika, kultúra*. Szerk.: Fedinec Csilla – Vehes Mikola. Argumentum, MTA Etnika-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, Budapest, 2010. 379. o.

⁵⁸ CSERNICKÓ ISTVÁN: *A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján)*. Osiris Kiadó, Budapest, 1998. 73. o.

⁵⁹ Декларация Прав національностей України // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 1991 – №53, ст. 799

⁶⁰ FEDINEC CSILLA: *Ukrajna helye Európában és a magyar–ukrán kapcsolatok két évtizede*. In *Külgügyi szemle*. 11. évf. 4. sz. 2012. 104-105. o.

⁶¹ HIREN-LÁSZLÓ KORNÉLIA: *Kárpátalja társadalmi viszonyai a független Ukrajnában (1991–2018)*. In *Kárpátalja története. Örökségek és kihívások*. II. RF KMF – „RIK-U” Kft, Beregszász–Ungvár, 2021. 746-747. o.

időszakból érdemes még megemlíteni a Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola (napjainkban II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola) 1994-es megalakulását, amely kezdetben a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola kihelyezett tagozataként működött. A főiskola létrehozását a helyi magyar szervezetek kezdeményezték, a kezdetektől fogva alapítványi fenntartású.⁶² Napjainkig a kárpátaljai magyarság körében az intézmény kiemelt helyet foglal oktatási és kulturális téren is.

Ukrajnában 2004-ben kitört a narancsos forradalom, amelynek következtében az ország elnöke végül Viktor Janukovics helyett Viktor Juscsenko lett. Ettől az időszaktól kezdve figyelhető meg egyre nagyobb mértékben az „ukranizálás” folyamata, amely majd a 2010-es évek második felétől teljesedett igazán ki. Fontos megemlíteni, hogy a forradalom után megrendezett 2006-os parlamenti választásokon először vettek részt magyar pártok (*KMKSZ – Ukrajnai Magyarok Pártja* és *Ukrajnai Magyar Demokrata Párt*). Bár a parlamentbe egyik pártnak sem sikerült bekerülnie, de megyei és járási szinten jelentős eredményeket értek el.⁶³

A kárpátaljai magyar diákság számára hatalmas jelentőséggel bírt a külső független vizsgarendszer bevezetése a 2006-2007-es tanévtől. Ennek értelmében minden érettségizőnek kötelezően külső vizsgát kellett tennie ukrán nyelv és irodalomból, amennyiben tovább szerettek volna tanulni felsőoktatási intézményekben. A 2008-2009-es tanévre annyiban változtattak a rendeletben, hogy a szaktárgyi vizsgákat immár nemzetiségi nyelven is engedélyezték letenni, de az ukrán nyelvből való vizsgát továbbra is meghagyták kötelezően. Ezek az intézkedések súlyosan megnehezítették a nemzetiségi diákok továbbtanulási lehetőségeit, mivel a külső vizsgák során nem vették figyelembe a nemzetiségi iskolák oktatási rendszerét, ahol az ukrán nyelv oktatási módszertana eltér az anyanyelvi diákok képzésétől.⁶⁴

2010-ben megválasztották Ukrajna elnökének Viktor Janukovicsot, amelynek következtében a nemzetiségek helyzete valamennyire javult az országban. Ennek hozadéka volt például a 2012-es „*Az állami nyelvpolitika elveiről*” című törvény is. Azonban a 2012-es parlamenti választások során is nyilvánvalóvá vált, hogy az ukrán vezetésnek továbbra sem volt érdeke, hogy nemzetiségi képviselők kerüljenek be a parlamentbe, így a választóköri körzetek kialakítása során nem vették figyelembe az etnikai arányosság elvét.⁶⁵

A 2004-es narancsos forradalom után 2013-ban Ukrajnát egy újabb forradalmi esemény rázta meg. Viktor Janukovics elnök 2013 végén nem írta alá az Európai Unióval való társulási egyezményt,

---

⁶² OROSZ ILDIKÓ: *Helyzetkép a kárpátaljai magyar nyelvű oktatásról (1989–2019)*. In *Kárpátalja története. Örökségek és kihívások*. II. RF KMF – „RIK-U” Kft, Beregszász–Ungvár, 2021. 736-737. o.

⁶³ VOLODIMIR BODNÁR – JURIJ OSZTAPEC: *A 2006. évi ukrajnai parlamenti választások országos és regionális aspektusból*. In *Regio*. 2006. 2. sz. pp. 16-24. 23. o.

⁶⁴ OROSZ ILDIKÓ: *Helyzetkép a kárpátaljai magyar nyelvű oktatásról (1989–2019)*. In *Kárpátalja története. Örökségek és kihívások*. II. RF KMF – „RIK-U” Kft, Beregszász–Ungvár, 2021. 696-697. o.

⁶⁵ BAYERNÉ SIPOS 2014. 83. o.

amelynek következtében Kijev utcáin hatalmas tüntetések kezdődtek, és 2014 első hónapjaiban is folytatódtak. A *méltóság forradalmának* vagy a *második Majdannak* nevezett eseménysorozat végül egy olyan konfliktushoz vezetett, amely során Janukovicsnak el kell menekülni az országból. A másik fontos hozadéka az eseményeknek a Krím-félsziget orosz megszállása, illetve a Donyecki és a Luhanszki Népköztársaságok kikiáltása volt. A 2014-es év összességében olyan fordulatot hozott mind Ukrajna történetében, mind a kisebbségek helyzetében, amelyek következményei napjainkban is aktuálisak.

A 2014-es események után érezhetően felerősödött az ukranizálás folyamata az országban. Ennek megnyilvánulása volt a 2017-es új oktatási törvény és a 2019-es nyelvtörvény is. Ezek a törvények még jobban megnehezítették a kárpátaljai magyarság helyzetét Ukrajnában, nem mellesleg az ország keleti részén zajló háborús helyzet is kihatott a mindennapi életre. Az események hozadéka volt például a kárpátaljai magyarság kivándorlásának erősödése az elmúlt években Európa országai felé.⁶⁶

2014 októberében Ukrajnában parlamenti választásokat rendeztek. Brenzovics László, a KMKSZ elnöke, bekerült a választott képviselők közé, de nem a saját pártja, hanem Petro Porosenko Blokk egyik tagjaként. Azonban a magyar érdekképviselet ügye továbbra sem oldódott meg, mivel az előzetesen ígért magyar választási körzet létrehozását elutasította a CVK (Központi Választási Bizottság) a tiltakozások ellenére is.⁶⁷ A 2015-ös helyhatósági választásokra a két kárpátaljai magyar párt (KMKSZ UMP és UMDP) az együttműködés mellett döntött a nagyobb sikerek elérése céljából. A választások során a KMKSZ pártja sikereket ért el, így nyolc magyar képviselőnek sikerült bejutnia a megyei tanácsba.⁶⁸

A második Majdan utáni időszakban Kárpátalján megnövekedett az úgynevezett magyarelles megnyilvánulások száma. Elsősorban a sajtóban megjelent cikkek próbálták negatív színben feltüntetni a magyarságot, de alkalom adtán valós cselekményekben is megnyilvánult a magyarelleség Kárpátalján. Többek között ilyen volt például a magyar emlékművek, szobrok és falunévtáblák megrongálása, ukrán nacionalisták által való tüntetések a magyarok ellen, szeparatista vádak a kárpátaljai magyar vezetők és intézmények ellen, és egyéb fenyegető tevékenységek. A tettegesség végül odáig fajult, hogy 2018 februárjában a felrobbantották a KMKSZ ungvári

---

⁶⁶ TÁTRAI PATRIK – MOLNÁR JÓZSEF – MOLNÁR D. ISTVÁN – KOVÁLY KATALIN – ERÖSS ÁGNES – FERENC VIKTÓRIA – RÁKÓCZI KRISZTIÁN: *A migrációs folyamatok hatása a kárpátaljai magyarok számának alakulására*. In *Metszetek-társadalomtudományi folyóirat*. Szerk.: Dr. Szekeres Melinda. Vol. 7, 2018. pp. 5-29. 17. o.

⁶⁷ DARCSI KAROLINA: *A 2014-es ukrajnai választások és a kárpátaljai magyarság*. In *Kisebbségkutatás*. 2015. 1. sz. pp. 44-59. 55-58. o.

⁶⁸ DARCSI KAROLINA: *Helyhatósági választások Ukrajnában – megerősödést hozott a magyar pártok együttműködése Kárpátalján*. In *Kisebbségi szemle*. 2016. 2. szám. pp. 105-116. 111. o.

irodáját.⁶⁹ A robbantás után sem állt le a provokáció a magyarok ellen, ennek következtében napjainkban is megfigyelhető a magyarellenesség különböző esetekben.

Összegében a kárpátaljai magyarok helyzete a rendszerváltás után javulni látszott. Megalakultak a magyarság érdekvédelmi, kulturális, oktatási szervezetei, amelyeknek vezetői napjainkban is próbálják az anyaországgal közösen a kárpátaljai magyar kisebbség helyzetét jobbá tenni. Számos nehézséggel kellett szembenéznie a kisebbségnek az elmúlt évtizedekben, de mindezek ellenére a kárpátaljai magyarok továbbra is sikeresen őrzik magyar identitásukat.

3.2. Az erdélyi magyar kisebbség helyzete a rendszerváltás óta

A Kárpát-medencében élő külföldi magyarok közül Romániában élnek a legtöbben (több mint 1,2 millióan). A 20. század folyamán az erdélyi magyarság helyzete változó volt, mivel az aktuális hatalmon lévők kisebbségpolitikája sem volt mindig egyező. Ennek ékes példája a szocialista uralom néhány évtizede, mivel miután a kommunisták átvették a hatalmat Romániában, autonóm tartományt biztosítottak a magyar kisebbség egy részének (Magyar Autonóm Tartomány 1952-1960 között, majd Maros-Magyar Autonóm Tartomány 1960-1968 között), és viszonylag a kisebbségi jogok is garantálva voltak, de az 1965-től 1989-ig tartó „Ceaușescu-korszak” alatt ezeket felszámolták és megkezdődött egy negatívabb kisebbségpolitika az erdélyi magyarsággal szemben.⁷⁰ A változást az 1989-es év hozta (1989-ben megbuktatták Nicolae Ceaușescu-t a Román Kommunista Párt vezetőjét), mivel Romániában is megkezdődött a rendszerváltás folyamata.

A romániai rendszerváltás a kisebbségek körében is reményekkel teli esemény volt – azt gondolták, hogy az új vezetés sokkal megengedőbb kisebbségpolitikát fog folytatni a Ceaușescu-rendszerrel szemben. Azonban a kezdetekben a magyarellenesség többször is megnyilvánult a román társadalom részéről. Ennek egyik példája az 1990. március 19-21-i események Marosvásárhelyen, ahol a román nacionalista erők erőszakos tüntetést szerveztek a magyarok ellen. Az erőszakos megmozdulásoknak több halálos áldozata, illetve sebesültje lett. *A Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ)* kérte a vezetéstől, hogy vizsgálják ki az esetet, azonban miután 1991 januárjában a vizsgálat befejeződött konkrét felelősöket nem neveztek meg, sőt a román nemzetiségű résztvevőket felmentették a vádak alól, míg a magyar és roma nemzetiségűeket felelősségre vonták. A másik fontos eredménye a vizsgálatoknak Nemzeti Egység Ideiglenes Tanácsának az a nyilatkozata, amelyben

---

⁶⁹ Magyarellenes megnyilvánulások Ukrajnában 2014 – 2018.

Forrás: <https://docplayer.hu/107838666-Magyarellenes-megnyilvanulasok-ukrajnaban.html> (2022-03-21)

⁷⁰ FÁBIÁN GYULA: *A romániai magyar kisebbség politikai képviselőjének jogi keretei*. 227. o.

Letöltve: <https://kisebbségkutato.tk.hu/uploads/files/archive/204.pdf> (2022-03-22)

Magyarországot vonták felelősségre az eseményekért (rövidesen a magyar vezetés szintén nyilatkozatban visszautasította a vádakot).⁷¹

Alapvetően Romániában a rendszerváltás után a kisebbségek helyzetét az 1991-ben elfogadott Alkotmány rögzíti, illetve annak módosításai. Romániában az alkotmány szerint a hivatalos nyelv a román és az országot nemzetállamként definiálják, azonban mivel több nemzetiség is él az országban, így a kisebbségeknek is kénytelenek biztosítani bizonyos jogokat. Az alkotmányban rögzítik többek között az anyanyelven való tanulás és a parlamentben való képviselet jogát. Azonban az elkövetkezendő években elfogadott törvények – 1991-es állambiztonsági, 1991-es közigazgatási, 1995-ös oktatási – jelentős jogszűkítéseket eredményeztek a kisebbségek számára. Az 1996-os kormányalakítást követően megindult a jogszűkítő törvények felülvizsgálata, melynek egyik kulcsfontosságú eredménye lett az oktatási törvény módosítása 1999-ben: az oktatás minden szintjén lehetővé tették az anyanyelven való tanulást. A 2003-as alkotmánymódosítás szintén kedvezően érintette a kisebbségeket.⁷² Kiemelendő még a 2011-ben elfogadott *Nemzeti oktatási törvény*, amelyben a nemzeti kisebbségek oktatásával is foglalkoznak (45-47. cikkely). A törvényben többek között megerősítették az anyanyelven való tanulás jogát az oktatás minden szintjén, illetve a pozitív diszkriminációt elvét is alkalmazták a kisebbségekkel szemben (például a kisebbségi oktatási intézetek önálló jogi személyként működhetnek, ha egy adott településen csak egy kisebbségi intézmény van annak létszámától függetlenül), de a gyakorlatban ezek az elvek sok esetben nem tudtak érvényesülni.⁷³

Az általános bemutató alapján elmondható, hogy az erdélyi magyarok helyzete a rendszerváltás után változó tendenciát mutatott. Az állam részéről ugyan voltak gesztusok a magyarság felé, de a többség-kisebbség viszonya bizonyos esetekben nem a legszerencsésebben alakult. Ennek ellenére az elmúlt évtizedek során a helyi magyarság továbbra is próbálta megőrizni nemzeti identitását, kultúráját és hagyományait különböző magyar szervezetek munkáján keresztül. A magyar érdekképviselő ügyében már rögtön a rendszerváltás idején megkezdődtek szervezkedések, amelyek rövid időn belül szervezeti formát is öltöttek. Az elkövetkezőekben azok a nagyobb magyar szervezetek kerülnek bemutatásra, amelyek az elmúlt harminc évben részt vettek a romániai magyar érdekképviselőben.

---

⁷¹ SZABÓ TAMÁS: *Remények és be nem váltott ígéretetek. A magyar–román kapcsolatok és a romániai magyarság a rendszerváltás előtt és után.* In *Világtörténet*. 10. (42.) évfolyam 2020. 2. sz. pp. 247-270. 259. o.

⁷² BÁRDI NÁNDOR: *A romániai magyar kisebbség helyzetének változásai, társadalmi, kulturális önszerveződésének eredményei.* In *Kisebbségi magyar közösségek a 20. században.* Szerk.: Bárdi Nándor – Fedinec Csilla – Szarka László. Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2008. 334-335. o. (Továbbiakban: BÁRDI 2008.)

⁷³ PAPP Z. ATTILA – MÁRTON JÁNOS: *Oktatásügy.* In *Magyarok Romániában, 1990-2015.* Szerk.: Bárdi Nándor – Éger György. Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2017. 347-348. o.

3.2.1. A romániai magyar érdekképviselet főbb szervezetei a rendszerváltás után

1989 decemberében – a román rendszerváltás idején – az erdélyi magyar kisebbség között megjelentek olyan törekvések, amelyek célul tűzték ki a Romániában élő magyarság érdekeinek megvédését. Ennek eredménye lett az 1989. december 25-én alakult a *Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ)*. Az érdekvédelmi szervezet vezetője Domokos Géza lett.⁷⁴ Az RMDSZ fő céljai közé tartozik többek között a romániai magyarság érdekképviselete, a magyar nemzeti identitás megőrzése és a közösség építése, amely alapja a szülőföldön való megmaradásnak. Az RMDSZ történetét négy korszakra oszthatjuk fel:

- 1) „1990–1992: megalakulás és intézményesülés,
- 2) 1993–1996: ellenzéki és a belső önrendelkezés, illetve a pluralizmus modelljének kidolgozása,
- 3) 1997–2003: kormányzati szerepvállalás és a pártosodás elindulása,
- 4) 2003 után: a belső ellenzék külső ellenzékké válása”.⁷⁵

2003-ra az RMDSZ-en belüli konfliktusok következtében a szervezetből kivált a belső ellenzék és megalapították az *Erdélyi Magyar Nemzeti Tanácsot (EMNT)* Tókes László vezetésével, amely az autonómia létrejöttét tekintette fő célkitűzésének, de nem pártként léptek fel.

Az RMDSZ és ellenzéke mellett Romániában működnek magyar érdekvédelmi szervezetek, ilyen például a 2008-ban bejegyzett *Magyar Polgári Párt (MPP)*, vagy a 2010-ben alakult, majd 2011-ben bejegyzett *Erdélyi Magyar Néppárt (EMNP)*.⁷⁶ Ezek a pártok a FIDESZ támogatását élvezték megalakulásuk után. 2020-ban a két párt politikai szövetséget kötött egymással, amelynek következtében létrejött az *Erdélyi Magyar Szövetség*. A fúzió fő célja a választásokon minél eredményesebb részvétel, illetve az RMDSZ-el is törekedtek megegyezésre jutni.⁷⁷ Összegében így Romániában a rendszerváltás után három nagyobb magyar politikai erő képviselteti magát (RMDSZ, MPP, EMNP), viszont a legnagyobb súlya a romániai politikában és a magyarság körében is az RMDSZ-nek volt a rendszerváltást követő évtizedekben.

3.2.2. Magyar autonómiatörekvések Romániában a rendszerváltás után

A kisebbségek életében az egyik legfontosabb kérdés az autonómia megléte vagy annak hiánya. Már kárpátaljai magyarok esetében is látható volt, hogy mennyire fontos lenne a nemzeti kisebbségeknek a megmaradásuk érdekében az autonómia biztosítása, így érthető módon a Romániában élő magyarok

⁷⁴ BÁRDI 2008. 330. o.

⁷⁵ KISS TAMÁS – TORÓ TIBOR – SZÉKELY ISTVÁN GERGŐ: *Erdélyi magyarok: kisebbség, politikai közösség vagy diaszpóra?* In *Magyarok Romániában, 1990-2015*. Szerk.: Bárdi Nándor – Éger György. Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2017. 296. o.

⁷⁶ Uo. 299. o.

⁷⁷ Határozat a politikai szövetség megkötéséről.

Forrás: <https://emsz.org/hatarozat-a-politikai-szovetseg-megkoteserol/> (2022-05-01)

számára – ahol a román mellett a második legnagyobb nemzetiség a magyar – az autonómia kérdése prioritást élvezett a rendszerváltást követő időszakban is. A fentebb bemutatott szervezetek programjában is megtalálható célkitűzésként az autonómia megvalósítása, azonban a román kormány erre nem adott lehetőséget az elmúlt évtizedekben.

Az erdélyi magyarok számára a területi és a kulturális autonómia mellett felmerült lehetséges megoldásként a helyi autonómia a települési önkormányzatokon belül, így összességében a magyar autonómia elképzelések három szintet foglalnak magukban. Romániában a rendszerváltás követő évtizedekben több autonómiatervezet született.⁷⁸ Ezek az autonómiatervezetek alapvetően a magyar érdekképviseleti szervek munkájához kötődnek, viszont a tervezetek nagyobb része nem került a román parlament elé, illetve amelyiket sikerült be is terjeszteni, azok a román fél elutasító politikája miatt gyakorlati eredményt nem tudtak hozni. A dolgozat terjedelme nem teszi lehetővé, hogy minden tervezet bemutatásra kerüljön, így egy kiragadott példán keresztül mutatjuk be a magyar autonómia egyik lehetséges változatát, amely Székelyföld területi autonómiájának megadását célozta meg.

1. térkép: Székelyföld területe és etnikai megoszlása⁷⁹

A területi autonómia elképzelésének egyik példája a *Székelyföld autonómia-státútum* tervezet volt, amelyet Dr. Csapó József alkotott meg 1995-ben. A székelyföldi autonómia Kovászna, Harghita és a történelmi Maros megyét foglalta volna magába (lásd: 1. térkép). Az elképzelés szerint az autonómia keretén belül egyenlő jogokat biztosítottak volna az ott lakó állampolgárok számára, a román nyelv mellett hivatalossá vált volna a magyar nyelv is, a helyi vezetés törvényhozó és

⁷⁸ BAKK MIKLÓS: *Három évtized autonómiaterveit*. In *Kisebbségvédelem IV. szám* (2021). Szerk.: Dr. Dabis Attila. Budapest, 2021. 10. o.

⁷⁹ Letöltve: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/0c/Szekely_Land_issues_final_%28hun%29.svg (2022-05-02)

végrehajtó hatalmat kapott volna, illetve oktatási, kulturális és gazdasági szinten is nagyobb önállósággal rendelkezett volna a régió.⁸⁰ Az ezredforduló után a Székely Nemzeti Tanács (SZNT) elfogadta az autonómia tervezetet (jelentős változtatásokkal) és 2004-ben a kérvényezték a parlamentben az ügy megvitatását, de végül eredménye nem lett, mivel a képviselőház és a szenátus is leszavazta az autonómiát.

Összességében az erdélyi magyarok napjainkig sem adták fel az autonómia megszerzésére irányuló célokat. Hazai és nemzetközi szinten is próbálkoznak eredményeket elérni, illetve felhívni a figyelmet Székelyföld helyzetére Románián belül. Például 2016-ban a Székely Nemzeti Tanács határozott arról, hogy október utolsó vasárnapja Székelyföld autonómiájának napjává vállal, így azóta nem csak a magyar közösségek, de a világ különböző részei is szolidaritást vállalnak a székely ügyben. Az, hogy lesz-e gyakorlati eredménye a próbálkozásoknak még nem tudható, mivel a román oldalról egy bizonyos veszélyként kezelik az ügyet a román egységes államra nézve, azonban az tény, hogy az elmúlt harminc év során a magyar autonómia kérdése folyamatosan napirenden volt.

3.3. A felvidéki magyar kisebbség helyzete a rendszerváltás óta

Csehszlovákiában az 1989. november 17-én kezdődő úgynevezett „bársonyos forradalom” nem csak a kommunista rendszer bukását hozta magával, hanem az események következménye lett a későbbiekben a két állam kettészakadása is. A hivatalos kettéválás 1992. december 31-én történt meg, amelynek következtében Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság megszűnt létezni, és helyén két új állam jött létre: Csehország és Szlovák Köztársaság. Az egykori Csehszlovákiában élő magyarság szinte egésze Szlovákia területén él nemzeti kisebbségként. Szlovákia nyolc kerületéből a magyarok többsége négy kerületben él: a kassaiban, besztercebányaiban, nyitraiban és a nagyszombatiban.

A kisebbségek életében az egyik legfontosabb és egyben legproblematicusabb kérdés a nyelvi jogokkal kapcsolatos. Szlovákiában a nyelvi jogokat három dokumentum szabályozza: az 1992-es *Alkotmány*, az 1995-ös *államnyelvről szóló törvény* és az 1999-es *a kisebbségi nyelvek használatáról szóló törvény*. A szlovák Alkotmány 6. cikkelyében kikötik, hogy a Szlovák Köztársaság államnyelve a szlovák nyelv, illetve a negyedik szakaszban, amelyben a nemzetiségi kisebbségek és etnikai csoportok jogait taglalják, rögzítették, hogy a kisebbségeknek joguk van a saját nyelvükön művelődni, illetve a hivatalos érintkezésekben alkalmazni saját nyelvüket.⁸¹

---

⁸⁰ *Magyar autonómia a Kárpát-medencében*. Szerk: Dr. Dabis Attila. Kisebbségi Jogvédő Intézet, Budapest, 2017. 11-12. o.

Letöltve: https://www.kji.hu/wp-content/uploads/2019/08/Magyar-auton%3%b3mia-a-K%3%a1rp%3%a1t-medenc%3%a9ben-k%3%b6tet_FINAL.pdf (2022-05-02)

⁸¹ FIALA-BUTORA JÁNOS: *A magyar nyelv jogi helyzete Szlovákiában*. In *Térvesztés és határtalanítás. A magyar nyelvpolitika 21. századi kihívásai*. Szerk.: Eplényi Kata- Kántor Zoltán. Nemzetpolitikai Kutatóintézet, Lucidus Kiadó, Budapest, 2012. 145. o.

Az 1995-ös nyelvtörvényben és annak módosításaiban leszögezik, hogy az államnyelvtörvény elsőbbséget élvez minden más nyelvtörvénnyel szemben, értelemszerűen így a kisebbségi nyelvtörvény felett áll. Az 1999-es kisebbségi nyelvtörvény nem terjed ki az ország egész területére, hanem csak azokban a községekben érvényes, ahol legalább 20%-ban élnek egy adott nemzetiségi kisebbséghez tartozó személyek.⁸² A kisebbségi nyelvtörvény értelmében azokon a helyeken, ahol eléri a meghatározott szintet, többek között az alábbi nyelvi jogok biztosítottak a kisebbségek számára: a hivatalokban, a kulturális eseményeknél (szlovák kísérszöveg mellett) és az írott sajtóban is használhatóak a kisebbségi nyelvek. Azonban a nyelvtörvények legnagyobb problematikája az, hogy míg az államnyelvet mindenkinek beszélnie kell, addig a kisebbségi nyelvek tudása csak ajánlott azokon a területeken is, ahol indokolt lenne a kisebbségi nyelvtörvény szerint. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy bár egy adott hivatalban lehetne kisebbségi nyelven ügyet intézni, de a valóságban a hivatalnok nem biztos, hogy tudja az adott nyelvet, mivel egyik nyelvtörvény sem teszi kötelezővé azt. A felvázolt eset viszont csak egyike a nyelvtörvények problematikájából, mivel további esetekben is megfigyelhető a kisebbségi nyelvekkel, köztük a magyar nyelvvel szembeni negatív hozzáállás, olykor szankciók kiszabása az államnyelvtől eltérő nyelvhasználat miatt (például a magyar nyelvű reklámokat, hirdetéseket több esetben is szankcionálták). Összességében a szlovákiai nyelvi kérdés a rendszerváltás óta problémákkal teli, így hiába vannak próbálkozások szlovák részről a kisebbségi nyelvek használatának megfelelő szabályozására, de a gyakorlatban mégis a kisebbségek kénytelenek alkalmazkodni a szlovák nyelv elsőbbségéhez a többi nyelvvel szemben.⁸³

A felvidéki magyar kisebbség helyzetének bővebb kifejtésére jelen dolgozat keretein belül nincs lehetőség, viszont mivel a majdnem félmillió fős magyar kisebbség jelentős tényező a szlovák belpolitikai életben, így értelemszerűen a rendszerváltást követően Szlovákiában is megkezdődött a magyar politikai élet szerveződése. Az elkövetkezendőkben azok a nagyobb magyar érdekképviseleti szervezetek kerülnek bemutatásra, amelyek a csehszlovák rendszerváltás és a kettészakadás után részt vettek a szlovákiai magyar érdekképviseletben.

3.3.1. A szlovákiai magyar érdekképviselet főbb szervezetei a rendszerváltás után

A csehszlovákiai rendszerváltás idején a cseh és a szlovák nemzetekhez hasonlóan, a szövetséges államban élő magyar kisebbségi politikai erők is elkezdtek szervezkedni. Ebben az időszakban három magyar politikai csoportosulás jött létre:

1. *Független Magyar Kezdeményezés (FMK)* – 1989. november 18-án jött létre (liberális).

---

⁸² Uo. 145-146. o.

⁸³ VASS ÁGNES: *A kisebbségi nyelvhasználat helyzete Szlovákiában*. In *Létünk 2013. Különszám*. Szerk.: Buzás Mihály. Forum Könyvkiadó, Újvidék. 2013. pp. 72-91. 75. o.

2. *Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom (MKDM)* – 1990 januárjában alakult meg (kereszténydemokrata).
3. *Együttélés Politikai Mozgalom (EPM)* – 1990 márciusában jött létre (nemzeti elkötelezettségű).⁸⁴

Az alábbi pártok tevékenyen részt vettek a rendszerváltás folyamatában, majd ezt követően bekapcsolódtak az immár szabad választások megmérettetéseibe. Az 1990-es választások során az FMK a Nyilvánosság az Erőszak Ellen szlovák párttal lépett koalícióra, míg az MKDM és az EPM szintén közösen indult. A két koalíciónak köszönhetően a Csehszlovák Szövetségi Gyűlésbe és a Szlovák Nemzeti Tanácsba is sikerült magyar képviselőknek bejutnia. A két magyar párt közötti koalíció (MKDM-EPM) a többi választásokra is megmaradt és csatlakozott hozzájuk a Magyar Néppárt is, míg az FMK 1992-ben átalakult *Magyar Polgári Párttá (MPP)*, és 1994-ig parlamenten kívüli pártként folytatta tevékenységét. 1994-től az MPP újra bekapcsolódott a parlamenti életbe a Magyar Koalíció részeként, ahol a többi magyar párt is képviseltette magát. 1998-ban az MPP, MKDM és EPM egyesült és létrehozták a *Magyar Koalíció Pártját (MKP)* Bugár Béla vezetésével.⁸⁵ Az MKP megalakulásával a felvidéki magyarságnak egy olyan érdekképviseleti szervezet lett, amely a következő évtizedben is aktívan részt tudott venni a szlovák politikai életben.

Az új párt sikeresen szerepelt az 1998 őszi megtartott választásokon, mivel 15 képviselőt sikerült bejuttatniuk a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsába, illetve az új kormányban is fontos pozíciókhoz jutottak. Az új kormányban való részvételért cserébe a magyarok kénytelenek voltak lemondani az autonómia igényéről, az önálló magyar egyetem létrehozásáról és a második világháború után elfogadott Beneš-dekrétumok felülvizsgálatának igényéről, viszont a szlovákokkal való megegyezés a magyar kisebbség számára egy lehetőség is volt egyben a kisebbségi érdekek nagyobb hangsúlyozására. Ez azért volt fontos, mert az 1994-1998 között működő harmadik Mečiar-kormány komoly megszorításokat hozott a kisebbségek számára.⁸⁶

Az 1998-ban létrejövő első, majd 2002-től a második Dzurinda-kormány alatt az MKP-nak sikerült némi eredményt elérni a magyarok ügyében. Ilyen volt például a komáromi Selye János Egyetem létrehozása – 2004-ben kezdte meg működését első magyar felsőoktatási intézményként Szlovákiában – a magyar kulturális egységek támogatása, a magyar oktatás fellendítése, illetve ebben az időben kezdett elterjedni a hivatalokban a magyar nyelv használata. Azonban az MKP-nak nem

---

⁸⁴ HAMBERGER JUDIT: *A magyar kisebbség jogi-politikai helyzete Szlovákiában 1989 novembere után*. In *Kisebbségi magyar közösségek a 20. században*. Szerk.: Bárdi Nándor – Fedinec Csilla – Szarka László. Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2008. 340. o.

⁸⁵ Szlovákia Magyar Adatbank. Lexikonok - A (cseh)szlovákiai magyarok lexikona Csehszlovákia megalakulásától napjainkig. Magyar Koalíció Pártja (MKP).

Forrás: <https://adatbank.sk/lexikon/magyar-koalicio-partja/> (2022-05-05)

⁸⁶ HAMBERGER JUDIT: *A magyar-szlovák viszony esélyei az MKP kormányzati helyzetének tükrében*. In *Külügyi Szemle*. 2004. 1-2. sz. pp. 28-47. 29-30. o.

sikerült egy olyan törvényt elfogadtatni, amely közvetlenül szabályozta volna a szlovákiai kisebbségek életét, illetve a közigazgatási kérdésekben sem tudtak a magyarok szempontjából kedvező eredményt elérni.⁸⁷

Az MKP a 2006-os választások során 20 mandátumnyi helyett szerzett, azonban a Robert Fico kormány kisebbségellenes politikát folytatott, így az MKP ellenzéki pozícióba került. 2009-ben szakadás történt a párton belül, mivel Bugár Béla és néhány társa kilépett a pártból. Miután kiléptek, 2009 júniusában egy új pártot hoztak létre *Most-Híd* néven, ezzel a felvidéki magyar politika újra többpólusúvá vált. Az új párt fő célja az együttműködés létrehozása lett a szlovák és a magyar fél között. Ettől kezdve az MKP népszerűsége csökkenni kezdett, így a 2010-es, illetve a 2012-es előrehozott választásokon sem tudtak képviselőt bejuttatni a parlamentbe. 2012-ben a Magyar Koalíció Pártja új nevet vett fel *Magyar Közösség Pártja* néven. Ellentétben az MKP-val, a Most-Híd pártnak a szlovák pártokkal való együttműködés következtében, a 2010-es választásokon hét magyar képviselőt sikerült bejuttatni a parlamentbe, illetve 2010 és 2012 között a kormánykoalícióba is tudtak tagokat delegálni. A 2012-es választásokon kilenc magyar képviselő került be a Most-Híd párt színeiben, azonban Robert Fico irányvonal újból előretört, így ellenzéki helyzetbe került a párt.⁸⁸ A Most-Híd párt alapvetően képviseli a magyar érdekeket Szlovákiában, azonban olykor túl megengedő politikát folytattak a szlovák féllel szemben.

A 2016-os parlamenti választásokon, hasonlóan az előző évekhez, a két magyar pártból csak a Híd párt tudott képviselőket bejuttatni a parlamentbe, viszont a 2020-as parlamenti választások meglepően rossz eredményeket hozott a magyar fél számára. A sok évtizedes magyar parlamenti képviselet után 2020-ban egy magyar pártnak sem sikerült átlépni a bekerülési küszöböt. Ennek következtében a felvidéki magyar pártoknak át kellett értékelniük az eddig folytatott politikájukat. Végül arra a következtetésre jutottak, hogy csak abban az esetben tudnak eredményesen részt venni a szlovák politikai életben, ha összefogás alakul ki a magyar pártok között. Ennek eredménye lett a *Szövetség* nevű párt létrejötte 2021. október 2-án Forró Krisztián elnökletével. A Szövetség párt az MKP, Most-Híd és Összefogás Mozgalom egyesülése következtében alakult meg. A párt hivatalos honlapja szerint „*A Szövetség a magyar közösséget és a magyar lakta régiókat országos, regionális és helyi szinten képviselő gyűjtőpárt, amely felvállalja a Szlovákiában élő más nemzeti közösségek, az ország déli és keleti régióiban élők érdekképviseletét is*”.⁸⁹

---

⁸⁷ KISPÁL RICHÁRD: *A szlovákiai/felvidéki magyar kisebbségi szervezetek elemzése vezetési és szervezési aspektusokból*. 2-3. o.

Letöltve: <https://adoc.pub/felvideki-magyar-kisebbségi-szervezetek-elemzése-vezetési-es.html> (2022-05-05)

⁸⁸ Szlovákia Magyar Adatbank. Lexikonok - A (cseh)szlovákiai magyarok lexikona Csehszlovákia megalakulásától napjainkig. Most-Híd politikai párt.

Forrás: <https://adatbank.sk/lexikon/mosthid/> (2022-05-06)

⁸⁹ Szövetség – Aliancia honlapja. Forrás: <https://www.szovetseg.sk/> (2022-05-06)

Összességében a rendszerváltástól kezdve, majd a független Szlovák Köztársaság részeként a magyar kisebbség megpróbált olyan érdekképviseleti szervezeteket létrehozni, amelyek aktív félként részt tudtak venni a szlovák belpolitikai élet irányításában, mindezt a magyar kisebbség számára előnyösen téve. Az elmúlt harminc év tanulsága a felvidéki magyar pártok számára az lett, hogy csak egységesen tudnak fellépni a szlovák pártokkal szemben. Az, hogy a 2021-es összefogásnak milyen eredménye lesz még nem tudható, de az megállapítható, hogy a felvidéki magyar politika életében a Szövetség párt létrejötte mérföldkőnek számít, hiszen véget vetett a 2009 óta tartó politikai széthúzásnak és megosztottságnak a magyar kisebbség között.

3.4. A vajdasági magyar kisebbség helyzete 1991 után

A vajdasági magyarok számára a 20. század utolsó évtizede komoly megpróbáltatásokat hozott. Jugoszláviában az 1990-es évek a szövetségi állam széthullását hozta magával. Viszont míg Csehszlovákiában a két állam szétválása viszonylag békésen zajlott le, addig Jugoszláviában csak háborús események következtében tudtak függetlenedni a délszláv államok. 1991-ben Szlovénia és Horvátország elsőként kiáltotta ki függetlenségét, majd ezt követően megindult a többi állam kiválási folyamata is. A háborús események 1991 júniusában kezdődtek, miután Szlovénia kikiáltotta függetlenségét. Már rögtön a háború első évében a vajdasági magyarok közül is hívtak be személyeket a hadseregbe, így hamarosan a magyarság is közvetlen érintettje lett a háborúnak.⁹⁰ Jelen dolgozat keretein belül nem tárgyalandó téma a délszláv háború eseményei, így a következőkben a vajdasági magyar kisebbség helyzete kerül bemutatásra Szerbiában.

Vajdaság tartomány etnikai összetétele részlegesen már a II. fejezetben bemutatásra került, azonban szükségeszerű megemlíteni, hogy a magyar lakosság száma az utóbbi évtizedekben folyamatos csökkenő tendenciát mutatott. Míg 1991-ben közel 340 ezer, 2002-ben több mint 290 ezer, addig 2011-ben már csak 251 136 magyar személy élt Vajdaságban. A csökkenést több ok is előidézte, köztük a természetes népességfogyás, a kivándorlás és esetekben az asszimilációra törekvő kisebbségpolitika is hozzájárulhatott a magyar nemzetiségű lakosság számának visszaeséséhez.⁹¹ Azonban ettől függetlenül a magyarság még mindig a második legnagyobb számú kisebbség a tartományban.

Szerbiában a kisebbség fogalmát a 2002-es *nemzeti kisebbségek jogainak és szabadságainak védelméről szóló törvény*⁹² definiálja. A törvény tiltja a diszkriminációt és az erőszakos asszimilációt;

---

⁹⁰ VÉKÁS JÁNOS: *Kelet és Nyugat között: magyarok Szerbiában 1991 után*. In *Kisebbségi magyar közösségek a 20. században*. Szerk.: Bárdi Nándor – Fedinec Csilla – Szarka László. Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2008. 354-356. o.

⁹¹ BOZÓKI ANTAL: *A magyar közösség Szerbiában*. Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, Zenta, 2013. 35. o. (Továbbiakban: BOZÓKI 2013.)

⁹² „A törvény értelmében nemzeti kisebbség a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság állampolgárainak minden csoportja, amely számbelileg eléggé reprezentatív, bár kisebbséget képez a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság területén és a lakosság

szabad anyanyelvhasználati jogot biztosít a kisebbségek számára; a helyi hivatalokban lehetővé teszi a kisebbségi nyelv használatát, amennyiben a kisebbség lélekszamaránya eléri a területen a 15%-ot; támogatja a nemzeti kulturális, művészeti, tudományos egységek létrehozását; illetve a törvény biztosítja még az anyanyelvi oktatást általános és középiskolai szinten, míg a felsőoktatásban olyan karokat biztosítanak a kisebbségek számára, ahol anyanyelven képezik ki a hallgatókat.

A vajdasági magyar kisebbség politikai szervezkedése a délszláv háborúval egy időben kezdődött meg. A szocialista rendszerben a vajdasági magyaroknak nem volt érdekképviselői szervezete. Sok más szocialista államhoz hasonlóan az 1980-as évek végére és 1990-es évek elejére Jugoszláviában is megjelent a többpártrendszer igénye, amelynek következtében a magyar erők is elkezdték szervezkedni. Az első magyar politikai szervezkedés a *Vajdasági Magyarok Demokratikus Közösségéhez (VMDK)* kapcsolódik, amelyet 1990. március 31-én alapítottak meg Ágoston András elnökletével. A VMDK számára a vajdasági magyar érdekek képviselése mellett, hamarosan az autonómia is központi kérdéssé vált. Az 1990-es választások során a VMDK-nak kilenc képviselőt sikerült bejuttatni a parlamentbe, azonban autonómia törekvéseiket nem támogatták a szerb vezetők. A VMDK sokáig nem tudta megőrizni egységét, így 1994-ben kivált a párt belső ellenzéke és létrehozták a *Vajdasági Magyar Szövetséget (VMSZ)*, majd megalakulása után egy évvel, 1995. június 17-én párttá alakult át a szervezet. A VMSZ szintén kiállt a magyar autonómia ügye mellett és a VMDK-val szemben megszerezte a magyar szavazók támogatását.⁹³

1997-ben egy harmadik párt is bekapcsolódott a vajdasági magyar politikai életbe. Miután Ágoston András kizárták a VMDK-ból, egy új pártot hozott létre *Vajdasági Magyar Demokrata Párt (VMDP)* néven. De az 1990-es években a VMDK-n, a VMSZ-n és VMDP-n kívül további magyar pártok jöttek létre. Az új pártok közé tartozott például a *Vajdasági Magyar Polgári Mozgalom*, *Vajdasági Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom* vagy a *Kereszténydemokrata Tömörülés*. Azonban ezek a pártok nem tudtak elég támogatottságot szerezni, mivel a vajdasági magyar politikai életet továbbra is a VMSZ uralta.⁹⁴

Mind a három nagyobb szervezet programjában az 1990-es években központi helyet foglalt el a magyar autonómia kérdése. Alapvetően a második világháborút követően Vajdaság és Koszovó

---

valamely olyan csoportjához tartozik, amely hosszantartó és szoros kapcsolatban áll a Jugoszláv Szövetségi Köztársaság területével, ám olyan jellegzetességekkel bír, mint a nyelv, a kultúra, a nemzeti vagy etnikai hovatartozás, a származás vagy vallási hovatartozás, ami alapján különbözik a többségi lakosságtól, és amely csoport tagjait jellemzi az a gondoskodás, hogy együttesen tartsák fenn közös identitásukat, beleértve a kultúrát, a hagyományt, a nyelvet vagy a vallást.”

A JSZK Hivatalos Lapja, 11/2002., Szerbia és Montenegró Államközösség Hivatalos Lapja, 1/2003. – Alkotmányos Alapokmány és a SZK Hivatalos Közlönye 72/2009. - másik törvény.

Letöltve: <https://www.vajma.info/docs/torveny-a-nemzeti-kisebbségek-jogainak-es-szabadsagjogainak-vedelmerol.doc> (2022-05-09)

⁹³ ÖRDÖGH TIBOR: *Vajdaság politikatörténete*. In *Vajdaság társadalmi és gazdasági jellemzői*. Szerk.: Ördögh Tibor. Vajdasági Magyar Doktoranduszok és Kutatók Szervezete, Szabadka, 2017. 26-27. o. (Továbbiakban: ÖRDÖGH 2017.)

⁹⁴ ÖRDÖGH 2017. 27-28. o.

tartománya Szerbiában már rendelkezett egy kisebb önállósággal, majd az 1974-es új alkotmány elfogadása után a két terület autonóm jogait megerősítették. Azonban a vajdasági autonómia a magyar kisebbségre nézve nem járt nagy előnyökkel, illetve a tartomány autonómiáját Slobodan Milošević idején fel is számolták.⁹⁵ Ennek következtében a magyar pártok az 1990-es években sorra dolgozták ki autonómia elképzeléseiket. A legtöbb tervezet három lépcsőfokban képzelte el a vajdasági magyar autonómiát: kezdetben személyi elvű autonómia, majd az észak-vajdasági magyar területek autonómiája, végül pedig önkormányzati autonómia a szórványban lévő települések számára. Összességében a magyar autonómia törekvések nem sikerültek az 1990-es években, mivel a belföldi vezetők szembehelyezkedtek az elképzelésekkel, illetve a külföldi erők sem fordítottak nagyobb figyelmet a magyar autonómia ügyére.⁹⁶

A 2000-es év Szerbiában magával hozta Milošević bukását és egyben egy demokratikusabb rendszer kialakulását is. Ennek eredménye volt többek között az a 2002-es kisebbségi törvény, amelynek keretén belül a nemzeti kisebbségek számára biztosították a személyi elvű autonómiát (a törvény további rendelkezései már az előzőekben bemutatásra kerültek). Ennek következtében 2002-ben megalakult a *Magyar Nemzeti Tanács* Józsa László elnökletével, azonban az MNT nem rendelkezett széles jogkörrel, továbbra is szerb vezetés döntött a fontosabb kérdésekben. Tovább nehezítette a magyar kisebbség helyzetét, hogy míg a 2000-ben megtartott választásokon az VMSZ mandátumokhoz tudott jutni, ellenben 2003-ban már egy magyar pártnak sem sikerült képviselőt bejuttatnia a parlamentbe. A 2007-es választásokra a másik két nagyobb magyar párt a VMDK és VMDP létrehozta a *Magyar Összefogás Koalícióját*, viszont még így sem tudtak bejutni a parlamentbe, azonban a VMSZ-nek újra sikerült képviselőket delegálni a törvényhozásba.⁹⁷

A 2008-as előrehozott parlamenti választásokra a VMDK-hoz és a VMDP-hez csatlakozott a VMSZ is, amelynek következtében létrejött a *Magyar Koalíció (MK)*. A Magyar Koalíció alapvetően sikeres volt a vajdasági magyarok körében, de a VMSZ továbbra is előnyösebb pozícióban volt a többi párthoz képest, így a koalíción belül nézeteltérések keletkeztek. Az MK 2008. március 17-én elfogadott egy új autonómiatervezetet, amelynek előkészítésébe bekapcsolódott egy 2007-ben alakult új magyar párt, a *Magyar Polgári Szövetség (MPSZ)* is. A tervezet a személyi autonómiát helyezte előtérbe, amelyet a Magyar Nemzeti Tanácson keresztül biztosítottak volna a Szerbiában élő magyar kisebbségnek, azonban az új autonómiatervezet sem hozta meg a várva várt eredményeket.⁹⁸

---

⁹⁵ BOZÓKI ANTAL: *A délvidéki/vajdasági magyarok helyzete és jogai – (Árnyék)jelentés 2017*. Újvidék, Árgus, 2017. 55. o. (Továbbiakban: BOZÓKI 2017.)

⁹⁶ TÓTH SZILÁRD JÁNOS: *Vajdasági magyar autonómia – egy politikai eszme tíz esztendeje (1989-1999)*. In *Vajdasági magyarok politikai eszmetörténete és önszerveződése 1989-1999*. Szerk.: Losoncz Márk – Rác Krisztina. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2018. 19-20. o.

⁹⁷ ÖRDÖGH 2017. 30-31. o.

⁹⁸ BOZÓKI 2013. 197-198. o.

2009. augusztus 31-én fogadták el *A nemzeti kisebbségek nemzeti tanácsairól szóló törvényt*, amelyben szabályozták a nemzeti tanácsok működésének rendjét.⁹⁹ A törvény értelmében a kisebbségi nemzeti tanácsok gyakorlatilag a kulturális autonómia jogával rendelkeztek (2010-ben, 2014-ben és 2018-ban választásokat tartottak a Magyar Nemzeti Tanácsba). 2009-ben egy másik fontos esemény történt, amely Vajdaság régiójához kapcsolódik. A kétezres évek végére Vajdaság tartomány autonómiájának ügye újra napirendre került, amelynek következtében a szerb parlament némi késlekedés után megszavazta 2009. november 30-án a *Vajdaság Autonóm Tartomány hatásköreinek meghatározásáról szóló törvényt*, majd 2009. december 14-én véglegesen hitelesítették a statútumot, így két évtized után Vajdaság újra autonómiát kapott.¹⁰⁰

A 2010-es években tovább folytatódott a magyar pártok versengése a parlamenti, tartományi, önkormányzati és a nemzeti tanácsokba való választásokon. Megjelentek új magyar formációk, például a *Magyar Remény Mozgalom* (2014-ig működött), továbbá jellemző volt néhány kisebb magyar párt koalícióra lépése a jobb választási eredmények reményében, azonban ezek általánosságban nem voltak sikeresek, mivel továbbra is a VMSZ uralta többségében a magyar politikai életet. Azonban VMSZ fölényét nem csak a többi párt nehezítette, hanem 2015-ben egy belső konfliktus is megrázta a szervezetet, amelynek következtében kizárták azokat a tagokat, akik részt vettek a *Magyar Mozgalom (MM)* 2015 augusztusi megalakulásában. Ettől kezdve az MM és bekapcsolódott a választási megmérettetésekbe.¹⁰¹

Összegezve a vajdasági magyarok helyzetét 1991 után több fontos tény megállapítható. Először is a vajdasági magyarság száma az elmúlt harminc évben csökkenő tendenciát mutatott, azonban továbbra is jelentős nemzeti kisebbségként van jelen a magyarság Szerbiában, azon belül is Vajdaság Autonóm Tartományban. Továbbá az 1991-ben kezdődő délszláv háború eseményei a magyarságra is kihatással voltak, mivel ebben az időszakban erőteljes kivándorlás vette kezdetét és gazdasági nehézségek is jelentkeztek a háborús cselekmények miatt. Mindemellett fontos hozadéka volt Jugoszlávia széthullásának a magyar érdekképviselői szervezetek létrejötte. A szervezetek hamarosan politikai pártokká alakultak át, így a magyarság is képviseltetni tudta magát a szerb törvényhozásban. Fő céljuk többek között a magyar autonómia megszerzése volt, amelynek eredménye a vajdasági magyarság számára a kulturális autonómia megadása lett a 2000-es években.

---

⁹⁹ BOZÓKI 2017. 68-69. o.

¹⁰⁰ BOZÓKI 2013. 10. o.

¹⁰¹ ÖRDÖGH 2017. 35. o.

ÖSSZEFOGLALÓ

A szakdolgozat céljával a Kárpát-medencében élő magyar kisebbségek helyzetét és legfőbb problémáik bemutatását tűztük ki a rendszerváltások óta eltelt időszakban. Továbbá szeretnénk volna ismertetni azokat a kárpátaljai, erdélyi, felvidéki és vajdasági magyar érdekképviselői szervezeteket, amelyek meghatározóak voltak a magyar kisebbségi politikai életben az elmúlt harminc évben.

A dolgozat első részében a téma szempontjából fontosabb fogalmak jelentését vizsgáltuk meg. Meghatároztuk a kisebbség definícióját és fajtáit, a nemzet fogalmának legfőbb ismérveit, a kisebbségi jogok fajtáit és megadásuknak szükségességét a nemzeti kisebbségek számára, illetve körüljártuk az autonómia felfogások típusait, azoknak előnyeit és hátrányait a kisebbségi csoportok szempontjából nézve. Bizonyítottá vált a vizsgált fogalmak alapján, hogy a Kárpát-medencében élő külhoni magyarság nemzeti kisebbségekhez tartozik az egyes országokon belül, így nemzeti identitásuk és kultúrájuk megőrzésének érdekében az államoknak garantálniuk kell számukra a kisebbségi jogoknak a meglétét.

A munka második részében általános képet kaptunk a magyar kisebbségek létrejöttéről, lélekszámáról és bemutattuk az anyaország nemzetpolitikáját a rendszerváltás óta, amely nagy kihatással van napjainkig is a magyar kisebbségek boldogulására. A megvizsgált adatok alapján úgy látjuk, hogy a külhoni magyarság száma folyamatos csökkenő tendenciát mutatott az elmúlt száz évben, mivel a tények azt támasztják alá, hogy a trianoni béke óta a határokon kívülre került magyarság száma több mint egy millió fővel csökkent.

A harmadik részben megvizsgáltuk a négy nagyobb Kárpát-medencei magyar kisebbség helyzetét és bemutattuk főbb problémáikat az elmúlt harminc évben. A kárpátaljai magyarság helyzetét áttanulmányozva arra jutottunk, hogy Ukrajna függetlenedése után pozitívabb kisebbségpolitika körvonalazódott ki, azonban az ország bel- és külpolitikai eseményei erős kihatással bírtak a magyar kisebbség helyzetére is, mivel a 2010-es évek közepétől az országban felerősödött az ukránizálás folyamata.

Az erdélyi magyarság még napjainkban is Európa egyik legnépesebb kisebbsége, így érdekképviselői szervezeteik ennek megfelelően próbálják a magyarság jogait képviselni a román törvényhozásban. Úgy látjuk, hogy a Romániában élő magyar kisebbségnek az egyik legfontosabb célja a Székelyföld területi autonómiájának kivívása, azonban a megvizsgált információk alapján elmondható, hogy gyakorlati eredmények nem születtek ez ügyben.

A felvidéki magyarság a rendszerváltás után aktívan bekapcsolódott a szlovák politikai életbe, ezt bizonyítja a felvidéki magyar pártok megalakulása. Kutatásunk során megállapítottuk, hogy a

felvidéki magyarság egyik legnagyobb problémája a nyelvi szabályzásokra vezethető vissza, ugyanis a szlovák nyelvi rendelkezések alkalmazása a gyakorlatban nem mindig valósul meg.

Az utolsó megvizsgált kisebbség a vajdasági magyar közösség volt, akik korábban Jugoszlávia, napjaikban pedig Szerbia kötelékében élnek. A vajdasági magyarok számára az elmúlt évtizedekben az autonómia kérdése szintén központi helyet foglalt el. Úgy látjuk, hogy az autonómia törekvések felemás eredményeket hoztak, mivel a területi autonómiát nem sikerült megszerezni a magyar kisebbségnek, viszont a Magyar Nemzeti Tanács által a kulturális autonómia megvalósulhatott.

Konzekvenciaképp megállapíthatjuk azt, hogy a Kárpát-medencében élő magyar kisebbségek legfőbb kihívásai hasonlóak, olykor megegyezők. Minden kisebbség legfőbb igénye a következő jogokra koncentrálódik: szabad nyelvhasználat biztosítása, anyanyelven való oktatás joga a legalsótól a legfelsőbb szintekig, saját kulturális intézmények létrehozása, képviselőt megléte a törvényhozásban és esetekben az autonómia valamilyen formájának a megadása.

A téma nagysága miatt nem került sor minden esemény, folyamat részletesebb bemutatására, így további kutatások szükségesek a téma mélyebb szintű elemzésére, azonban a szakdolgozat egy kellő alapot adhat azok számára, akik szeretnék jobban megismerni a Kárpát-medencében élő magyar kisebbségek helyzetét.

РЕЗЮМЕ

Метою роботи є висвітлення становища угорських національних меншин, які проживають у Карпатському басейні, та їх основних проблем після зміни режиму. Крім того, хотіли описати всі ті організації в Закарпатті, Трансільванії, Словаччині та Воєводині, які були вирішальними в політичному житті угорської меншини протягом останніх тридцяти років.

У першій частині роботи ми описали поняття, які є більш важливими в цій темі. Зокрема визначили поняття меншин та їх види, основні критерії поняття нація, види прав меншин та необхідність їх надання, а також дослідили поняття та види автономії, їх переваги та недоліки для різних груп національних меншин. На основі розглянутих понять виявилось, що угорці, які проживають за межами Угорщини, у відповідних країнах вони належать до груп національних меншин, тому для збереження своєї національної самосвідомості та культури, держави, в яких вони проживають, повинні гарантувати прав меншин.

У другій частині роботи ми отримали загальну картину становлення та населення угорських меншин, та представили національну політику Угорщини після зміни режиму, яка й досі має великий вплив на добробут угорських меншин. Виходячи з досліджених даних, ми бачимо, що кількість угорців, які проживають за кордоном Угорщини, демонструють безперервну тенденцію до зменшення протягом останніх ста років, оскільки факти підтверджують, що кількість угорців за кордоном зменшилася більш ніж на мільйон після Трианонського мирного договору.

У третій частині роботи ми розглянули становище чотирьох основних угорських меншин у Карпатському басейні та представили їхні основні проблеми за останні тридцять років. Досліджуючи становище угорців на Закарпатті, ми дійшли до висновку, що після здобуття незалежності України з'явилася більш позитивна політика меншин, однак внутрішньо- та зовнішньополітичні події країни сильно вплинули на становище угорської меншини, оскільки з середини 2010-х років в Україні посилюється процес українізації.

Угорці Трансільванії (Румунії) досі є однією з найбільш густонаселених меншин у Європі, тому їхні правозахисні організації намагаються відповідно представляти права угорців у законодавчому органі Румунії. Ми бачимо, що однією з найважливіших цілей угорської меншини, що проживає в Румунії, є досягнення територіальної автономії Секейської землі, однак, виходячи з дослідженої інформації, можна сказати, що практичних результатів у цьому питанні не досягнуто.

Після зміни режиму у Словаччині, угорці активно включилися в словацьке політичне життя, про що свідчить утворення угорських партій у державі. У ході дослідження ми

з'ясували, що одна з найбільших проблем угорців у Словаччині пов'язана з мовним регулюванням, оскільки застосування положень словацької мови не завжди реалізується на практиці. Останньою обстеженою меншиною була угорська громада у Воєводині, яка раніше жила в Югославії, а тепер у Сербії. Для угорців у Воєводині питання автономії також було центральним протягом останніх десятиліть. Ми бачимо, що прагнення до автономії дали неоднозначні результати, оскільки угорська меншина не змогла отримати територіальну автономію, але культурна автономія була реалізована Угорською національною радою.

Як наслідок, можна сказати, що основні проблеми угорських меншин, які проживають у Карпатському басейні, подібні, іноді навіть і однакові. Основні потреби всіх меншин зосереджені на таких правах: забезпечення вільного користування мовами, право на освіту рідною мовою від найнижчого до найвищого рівня, створення власних культурних закладів, представництво в законі та в деякі випадки, певна форма автономії.

Через розмір теми не всі події та процеси були представлені більш детально, тому необхідні подальші дослідження для більш глибокого аналізу теми, але ця робота може стати достатньою базою для тих, хто хоче познайомитися з становище угорських меншин у Карпатському басейні.

FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS IRODALOM JEGYZÉKE

I. ÁLLAMI DOKUMENTUMOK

1. Deklaráció a Nemzeti Kisebbségi Jogokról // *Vélelmények Német Nemzeti Tanácsa (BBP)*. – 1991 – №53, st. 799
2. A Nemzeti Kisebbségi Jogokról // *Vélelmények Német Nemzeti Tanácsa (BBP)*. – 2019 – № 21, st. 81
3. A Nemzeti Kisebbségi Jogokról // *Vélelmények Német Nemzeti Tanácsa (BBP)*. – 2013 – № 23, st. 218
4. A Nemzeti Kisebbségi Jogokról // *Vélelmények Német Nemzeti Tanácsa (BBP)*. – 1992. – № 36, st. 529
5. A Nemzeti Kisebbségi Jogokról // *Vélelmények Német Nemzeti Tanácsa (BBP)*. – 2017 – № 38-39, st. 380
6. A Nemzeti Kisebbségi Jogokról // *Vélelmények Német Nemzeti Tanácsa (BBP)*. – 1989 - Dátum a №45, st. 631
7. A Nemzeti Kisebbségi Jogokról // *Vélelmények Német Nemzeti Tanácsa (BBP)*. – 1996. – № 30, st. 141

II. MONOGRÁFIÁK, SZAKKÖNYVEK

8. BAYERNÉ SIPOS MÓNKA: *A kárpátaljai magyar kisebbség autonómia törekvései*. Doktori értekezés, Pécs, 2014. 232. p.
9. BOZÓKI ANTAL: *A délvidéki/vajdasági magyarok helyzete és jogai – (Árnyék)jelentés 2017*. Újvidék, Árgus, 2017. 256. p.
10. BOZÓKI ANTAL: *A magyar közösség Szerbiában*. Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, Zenta, 2013. 336. p.
11. CSERNICKÓ ISTVÁN: *A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján)*. Osiris Kiadó, Budapest, 1998. 308. p.
12. CSERNICKÓ ISTVÁN – HIRES-LÁSZLÓ KORNÉLIA – KARMACSI ZOLTÁN – MÁRKU ANITA – MÁTÉ RÉKA – TÓTH-OROSZ ENIKŐ: *Tévút az ukrán nyelvpolitikában: Ukrajna törvénye „Az ukrán mint államnyelv működésének biztosításáról” (elemző áttekintés)*. Termini Egyesület, Törökbálint, 2020. 96. p.
13. DR. DOBÓ ATTILA: *A trianoni békediktátum*. Magyar Kultúra Emlékívek Kiadó, Szeged, 2021. 220. p.
14. DR. KOCSIS KÁROLY – DR. DR. KOCSISNÉ HODOSI ESZTER: *Magyarok a határainkon túl - a Kárpát-medencében*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1991. 179. p.

15. DR. TÓTH MIHÁLY: *Nemzeti kisebbségek nemzetközi és ukrainai jogvédelme*. Intermix Kiadó, Ungvár, 2004. 147. p.
16. GYÁNI GÁBOR: *Nép, nemzet, zsidó*. Kalligram, Pozsony, 2013. 280. p.
17. GYÖRI SZABÓ RÓBERT: *Kisebbség, autonómia, regionalizmus*. Osiris Kiadó, Budapest, 2006. 586. p.
18. MOLNÁR JÓZSEF – MOLNÁR D. ISTVÁN: *Kárpátalja népessége és magyarsága a népszámlálási és népmozgalmi adatok tükrében*. PoliPrint, Ungvár, 2005. 115. p.
19. NICOLA GIRASOLI: *A nemzeti kisebbségek fogalmáról*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1995. 135. p.
20. RÁKÓCZI KRISZTIÁN – VÁLENT VIKTÓRIA – VARGA PÉTER: *Nemzetpolitika*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2017. 59. p.
21. ROMSICS IGNÁC: *Magyarország története a XX. században*. Osiris Kiadó, Budapest, 2010. 480. p.
22. TÓTH NORBERT: *A kisebbségi területi autonómia belső és külső dimenziója: nemzetközi jogi analízis*. PhD értekezés, Pécs, 2012. 194. p.

III. TUDOMÁNYOS TANULMÁNYOK ÉS SZAKCIKKEK

Tanulmány kötetben:

23. BADIS RÓBERT: *A vajdasági magyarság fogyatkozásának jellemzői – A 2011-es népszámlálási eredmények ismertetése*. In *A Magyar Tudomány Napja a Délvidéken 2014*. Vajdasági Magyar Tudományos Társaság, Újvidék, 2015. pp. 443-449.
24. BÁRDI NÁNDOR: *A romániai magyar kisebbség helyzetének változásai, társadalmi, kulturális önszerveződésének eredményei*. In *Kisebbségi magyar közösségek a 20. században*. Szerk.: Bárdi Nándor – Fedinec Csilla – Szarka László. Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2008. pp. 330-339.
25. CSERNICKÓ ISTVÁN: *Hogyan váljanak többnyelvűvé a kisebbségek? Egy (nyelv)pedagógiai kérdés (nyelv)politikai vonatkozásai*. In *Kétnyelvűség: magyar és nem magyar kontextus*. Szerk.: Bátyi Szilvia – Lengyel Zsolt. Pannon Egyetem, Veszprém, 2020. pp. 67-80.
26. FIALA-BUTORA JÁNOS: *A magyar nyelv jogi helyzete Szlovákiában*. In *Térvesztés és határtalanítás. A magyar nyelvpolitika 21. századi kihívásai*. Szerk.: Eplényi Kata- Kántor Zoltán. Nemzetpolitikai Kutatóintézet, Lucidus Kiadó, Budapest, 2012. pp. 144-171.
27. GYURGYÍK LÁSZLÓ: *A kisebbségi magyar közösségek népesedési folyamatai 1989 után*. In *Kisebbségi magyar közösségek a 20. században*. Szerk.: Bárdi Nándor – Fedinec Csilla – Szarka László. Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2008. pp. 376-383.

28. HAMBERGER JUDIT: *A magyar kisebbség jogi-politikai helyzete Szlovákiában 1989 novembere után*. In *Kisebbségi magyar közösségek a 20. században*. Szerk.: Bárdi Nándor – Fedinec Csilla – Szarka László. Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2008. pp. 340-345.
29. HIRES-LÁSZLÓ KORNÉLIA: *Kárpátalja társadalmi viszonyai a független Ukrajnában (1991–2018)*. In *Kárpátalja története. Örökségek és kihívások*. II. RF KMF – „RIK-U” Kft, Beregszász–Ungvár, 2021. pp. 743-779.
30. KISS TAMÁS – TORÓ TIBOR – SZÉKELY ISTVÁN GERGŐ: *Erdélyi magyarok: kisebbség, politikai közösség vagy diaszpóra?* In *Magyarok Romániában, 1990-2015*. Szerk.: Bárdi Nándor – Éger György. Károli Gáspár Református Egyetem – L’Harmattan Kiadó, Budapest, 2017. pp. 277-340.
31. OROSZ ILDIKÓ: *Helyzetkép a kárpátaljai magyar nyelvű oktatásról (1989–2019)*. In *Kárpátalja története. Örökségek és kihívások*. II. RF KMF – „RIK-U” Kft, Beregszász–Ungvár, 2021. pp. 693-742.
32. OSZTAPEC JURIJ: *Politikai folyamatok Kárpátalján (1991-2009)*. In *Kárpátalja 1919-2019: történelem, politika, kultúra*. Szerk.: Fedinec Csilla – Vehes Mikola. Argumentum, MTA Etnika-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, Budapest, 2010. pp. 377-392.
33. ÖRDÖGH TIBOR: *Vajdaság politikatörténete*. In *Vajdaság társadalmi és gazdasági jellemzői*. Szerk.: Ördögh Tibor. Vajdasági Magyar Doktoranduszok és Kutatók Szervezete, Szabadka, 2017. pp. 9-40.
34. PALUSEK ERIK – TROMBITÁS TÍMEA: *Vajdaság demográfiai és migrációs jellemzői*. In *Vajdaság társadalmi és gazdasági jellemzői*. Szerk.: Ördögh Tibor. Vajdasági Magyar Doktoranduszok és Kutatók Szervezete, Szabadka, 2017. pp. 41-72.
35. PAPP Z. ATTILA – MÁRTON JÁNOS: *Oktatásügy*. In *Magyarok Romániában, 1990-2015*. Szerk.: Bárdi Nándor – Éger György. Károli Gáspár Református Egyetem – L’Harmattan Kiadó, Budapest, 2017. pp. 341-372.
36. RUDA GÁBOR: *„Honnan jövünk? Kik vagyunk? Hová megyünk?” Adalékok az 50 éves muravidéki kétnyelvű oktatási modellhez*. In *Muravidék. Adalékok a szlovéniai magyarok nyelvéhez és kultúrájához*. Szerk.: Gasparics Judit – Ruda Gábor. Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület, Pilisvörösvár, 2013. pp. 26-36.
37. SZARKA LÁSZLÓ: *Nemzetállamok, kisebbségek az 1920-as években*. In *Kisebbségi magyar közösségek a 20. században*. Szerk.: Bárdi Nándor – Fedinec Csilla – Szarka László. Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2008. pp. 66-73.

38. TÓTH SZILÁRD JÁNOS: *Vajdasági magyar autonómia – egy politikai eszme tíz esztendeje (1989-1999)*. In *Vajdasági magyarok politikai eszmetörténete és önszerveződése 1989-1999*. Szerk.: Losoncz Márk – Rácz Krisztina. L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2018. pp. 15-38.
39. VÉKÁS JÁNOS: *Kelet és Nyugat között: magyarok Szerbiában 1991 után*. In *Kisebbségi magyar közösségek a 20. században*. Szerk.: Bárdi Nándor – Fedinec Csilla – Szarka László. Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2008. pp. 354-359.
40. ŽAGAR SZENTESI ORSOLYA: *Történeti demográfia: magyarok a mai Horvátország területén*. In *A magyar nyelv Horvátországban*. Szerk.: Kontra Miklós. Gondolat Kiadó, Budapest–Eszék, 2016. pp. 25-52.

Szakkikk folyóiratban vagy időszaki kiadványban:

41. ARIE BLOED: *Az EBESZ és a nemzeti kisebbségek*. In *Kisebbségvédelem és a nemzetközi szervezetek*. Szerk.: Bárdi Nándor. Teleki László Alapítvány, Budapest, 2002. pp. 130-139.
42. BAKK MIKLÓS: *Három évtized autonómiatervei*. In *Kisebbségvédelem IV. szám (2021)*. Szerk.: Dr. Dabis Attila. Budapest, 2021. pp. 7-46.
43. CSERNICKÓ ISTVÁN – TÓTH MIHÁLY: *Az ukrajnai kisebbségi jogalkotás fejlődése és két részterülete: a névhasználat és a politikai képviselő*. In *Régió*. 2009. 2. sz. pp. 69-107.
44. DARCSI KAROLINA: *A 2014-es ukrajnai választások és a kárpátaljai magyarság*. In *Kisebbségkutatás*. 2015. 1. sz. pp. 44-59.
45. DARCSI KAROLINA: *Helyhatósági választások Ukrajnában – megerősödést hozott a magyar pártok együttműködése Kárpátalján*. In *Kisebbségi szemle*. 2016. 2. szám. pp. 105-116.
46. FEDINEC CSILLA: *Ukrajna helye Európában és a magyar–ukrán kapcsolatok két évtizede*. In *Külügyi szemle*. 11. évf. 4. sz. 2012. pp. 99-123.
47. GEORG BRUNNER – HERBERT KÜPPER: *Európai autonómia-megoldások: A kisebbségi önkormányzatok autonómia-modelljeinek tipológiája*. In *Magyar Kisebbség* - 9. évf. 1-2. sz. 2004. pp. 466-496.
48. HAMBERGER JUDIT: *A magyar-szlovák viszony esélyei az MKP kormányzati helyzetének tükrében*. In *Külügyi Szemle*. 2004. 1-2. sz. pp. 28-47.
49. KÁNTOR ZOLTÁN: *A nemzet kérdése a nemzetközi porondon*. In *Külügyi Szemle*. Szerk.: Dr. Magyarics Tamás. Magyar Külügyi Intézet, Budapest, 2008. pp. 40-57.
50. MAJTÉNYI BALÁZS: *Az ENSZ és a kisebbségek védelme*. In *Kisebbségkutatás* - 12. évf. 2003. 1. sz. pp. 167-177.
51. SZABÓ TAMÁS: *Remények és be nem váltott ígéretek. A magyar–román kapcsolatok és a romániai magyarság a rendszerváltás előtt és után*. In *Világtörténet*. 10. (42.) évfolyam 2020. 2. sz. pp. 247-270.

52. TÁTRAI PATRIK – MOLNÁR JÓZSEF – MOLNÁR D. ISTVÁN – KOVÁLY KATALIN – ERŐSS ÁGNES – FERENC VIKTÓRIA – RÁKÓCZI KRISZTIÁN: *A migrációs folyamatok hatása a kárpátaljai magyarok számának alakulására.* In *Metszetek-társadalomtudományi folyóirat.* Szerk.: Dr. Szekeres Melinda. Vol. 7, 2018. pp. 5-29.
53. VASS ÁGNES: *A kisebbségi nyelvhasználat helyzete Szlovákiában.* In *Létünk 2013. Különszám.* Szerk.: Buzás Mihály. Forum Könyvkiadó, Újvidék. 2013. pp. 72-91.
54. VERES VALÉR: *Népszámlálás 2011: A népességszám, foglalkozásszerkezet és iskolázottság nemzetiség szerinti megoszlása Romániában.* In *Erdélyi Társadalom* 11. évf. 2. sz. 2013. pp. 23-54.
55. VOLODIMIR BODNÁR – JURIJ OSZTAPEC: *A 2006. évi ukrainai parlamenti választások országos és regionális aspektusból.* In *Regio.* 2006. 2. sz. pp. 16-24.

IV. DIGITÁLIS ADATBÁZISOKBÓL ÉS A VILÁGHÁLÓRÓL FELHASZNÁLT ANYAGOK

56. A JSZK Hivatalos Lapja, 11/2002., Szerbia és Montenegró Államközösség Hivatalos Lapja, 1/2003. – Alkotmányos Alapokmány és a SZK Hivatalos Közlönye 72/2009. - másik törvény.
Letöltve: <https://www.vajma.info/docs/torveny-a-nemzeti-kisebbsgek-jogainak-es-szabadsagjogainak-vedelmerol.doc>
57. FÁBIÁN GYULA: *A romániai magyar kisebbség politikai képviselőinek jogi keretei.*
Letöltve: <https://kisebbsgekutato.tk.hu/uploads/files/archive/204.pdf>
58. Határozat a politikai szövetség megkötéséről.
Forrás: <https://emsz.org/hatarozat-a-politikai-szovetseg-megkoteserol/>
59. KISPÁL RICHÁRD: *A szlovákiai/felvidéki magyar kisebbségi szervezetek elemzése vezetési és szervezési aspektusokból.*
Letöltve: <https://adoc.pub/felvideki-magyar-kisebbségi-szervezetek-elemzese-vezetesi-es.html>
60. *Magyar autonómia a Kárpát-medencében.* Szerk: Dr. Dabis Attila. Kisebbségi Jogvédő Intézet, Budapest, 2017.
Letöltve: https://www.kji.hu/wp-content/uploads/2019/08/Magyar-auton%C3%B3mia-a-K%C3%A1rp%C3%A1t-medenc%C3%A9ben-k%C3%B6tet_FINAL.pdf
61. *Magyarellenes megnyilvánulások Ukrajnában 2014 – 2018.*
Forrás: <https://docplayer.hu/107838666-Magyarellenes-megnyilvanulasok-ukrajnaban.html>
62. *Magyar Nemzetpolitika. A nemzetpolitikai stratégia kerete.* Szerk.: Répás Zsuzsanna.
Forrás: <https://bgazrt.hu/wp-content/uploads/2019/02/Magyar-nemzetpolitika-A-nemzetpolitikai-strategia-kerete.pdf>

63. Nyilatkozat a nemzeti vagy etnikai, vallási és nyelvi kisebbségekhez tartozó személyek jogairól (1992). A Közgyűlés 47/135. sz. Határozata
Forrás: <http://adattar.adatbank.transindex.ro/nemzetkozi/dec-h.htm>
64. Population since 2001-2022*) by nationality and country of birth.
Elérhető:
https://www.statistik.at/web_en/statistics/PeopleSociety/population/population_change_by_demographic_characteristics/population_by_citizenship_and_country_of_birth/036032.html
65. Szlovákia Magyar Adatbank. Lexikonok - A (cseh)szlovákiai magyarok lexikona Csehszlovákia megalakulásától napjainkig. Magyar Koalíció Pártja (MKP).
Forrás: <https://adatbank.sk/lexikon/magyar-koalicio-partja/>
66. Szlovákia Magyar Adatbank. Lexikonok - A (cseh)szlovákiai magyarok lexikona Csehszlovákia megalakulásától napjainkig. Most-Híd politikai párt.
Forrás: <https://adatbank.sk/lexikon/mosthid/>
67. Szövetség – Aliancia honlapja.
Forrás: <https://www.szovetseg.sk/>
68. ZLATICA SÁPOSOVÁ: *A magyar kormányok nemzetpolitikájának jellemző vonásai a rendszerváltás óta.*
Forrás: <http://www.clovekaspolocnost.sk/jquery/pdf.php?gui=RSL36I2V8GJ523IHCTD141R8>
69. *Всеукраїнський перепис населення 2001.*
Forrás: <https://2001.ukrcensus.gov.ua/>
70. 1955. évi 16. törvényerejű rendelet a népirtás büntettének megelőzése és megbüntetése tárgyában 1948. évi december 9. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről *
Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=95500016.tvr>
71. 1976. évi 8. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről *
Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=97600008.tvr>
72. 2001. évi LXII. törvény a szomszédos államokban élő magyarokról
Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0100062.tv>
73. 2021 Population and Housing Census.
Elérhető: <https://www.scitanie.sk/en>

Ім'я користувача:
Моца Андрій Андрійович

ID перевірки:
1011208719

Дата перевірки:
16.05.2022 20:46:08 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
16.05.2022 20:52:29 EEST

ID користувача:
100006701

Назва документа: DomokosAlexandra_BA_Istoriya_2022

Кількість сторінок: 48 Кількість слів: 16308 Кількість символів: 126976 Розмір файлу: 1.03 MB ID файлу: 1011101417

12% Схожість

Найбільша схожість: 2.44% з Інтернет-джерелом (<https://bgazrt.hu/wp-content/uploads/2018/07/Nemzetpolitikai-alapis...>)

10.4% Джерела з Інтернету

238

Сторінка 50

3.72% Джерела з Бібліотеки

135

Сторінка 53

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел